Turkish Studies

Volume 14 Issue 7, 2019, p. 4003-4030

DOI: 10.29228/TurkishStudies.39347

ISSN: 1308-2140

Skopje/MACEDONIA-Ankara/TURKEY

INTERNATIONAL
BALKAN
UNIVERSITY

EXCELLENCE FOR THE FUTURE
IBU.EDU.MK

Research Article / Araştırma Makalesi

Article Info/Makale Bilgisi

✍ Received/Geliş: 18.10.2019

✓ Accepted/Kabul: 31.12.2019

📅 Report Dates/Rapor Tarihleri: Referee 1 (23.12.2019)-Referee 2 (31.12.2019)

This article was checked by intihal.net.

ÇOK PARTİLİ DÖNEMDE (1960-1980) YAYIMLANMIŞ DOĞAN KARDEŞ DERGİSİNDE ÇOCUK İMAJI*

Levent TEKİN** - Dilek ÜNVEREN***

ÖZ

Çok Partili dönemde (1960-1980) yayımlanmış *Doğan Kardeş* dergisinde çocuk imajının incelendiği bu çalışma, açıklayıcı araştırma türünde yapılmış nitel desenli bir araştırmadır. Doküman incelemesinin veri toplama yöntemi olarak kullanıldığı çalışmada, veri toplama aracı olarak, çok partili dönemde, iki darbe arası süreçte (1960-1980), darbe dönemi olması nedeniyle 1960 yılının Eylül, Ekim, Kasım sayıları ile seçimlerin gerçekleştirildiği 1961, 1965, 1969, 1973 ve 1977 yıllarında seçimin yapıldığı ayın, ondan bir önceki ve bir sonraki ayın sayıları – genellikle Eylül, Ekim, Kasım- kullanılmıştır. Böylelikle, çocuk yazının çocuk ve çocuk üzerinden toplumsal gerçeklik ürettiği düşüncesinden yola çıkılarak, *Doğan Kardeş* dergisi örnekleminde süreli yayınların nasıl bir çocuk imajı çizdiği ve kurguladığı, ele alınan dönemde çocuk gerçekliğinin nasıl görüldüğü araştırılmıştır. *Doğan Kardeş* çocuk dergisinin 1960-1980 yılları arasında yayımlanmış olan sayıları seçim dönemlerine göre üç ayı kapsayacak şekilde metin ve çizgi romanlarda nasıl bir çocuk imajı çizildiğinin tespit edilmesi açısından incelenmiştir. Araştırma sonucunda, derginin 1955-1966 arası sayılarında yardımlaşma ve sosyal duyarlılığın hayata geçirilmeye çalışıldığı, uzay ile ilgili ve güncel konuların, medeniyet, Atatürk ve Cumhuriyet ile ilgili yazılar ile daha önce görülmeyen siyasi içerikli yazıların yer aldığı görülmüştür. Böylelikle, çocuk, Türk çocuğu, Atatürk çocuğu ve Cumhuriyet çocuğu olarak kimliklendiren, iyi bir vatandaş olma doğrultusunda inşa eden dönemdir. 1967- 1978 arası süreçte yayınlanan sayılar incelendiğinde ise, çocuğa ideal bir kimlik yükleme amacının güdülmediği bir dönem olduğu gözlemlenmiştir.

* Bu makale, 2019 yılında Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde danışmanlığını Dr. Öğr. Üyesi Dilek ÜNVEREN'in yaptığı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

** Öğr. Gör., Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, E-posta: leventtekin@sdu.edu.tr

*** Dr. Öğr. Üyesi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, E-posta: dilek2108@gmail.com

---

Anahtar Kelimeler: Doğan Kardeş Dergisi, Çocuk İmajı, Çok Partili Dönem

CHILD IMAGE IN THE MAGAZINE OF DOĞAN KARDEŞ PUBLISHED IN THE MULTI-PARTY PERIOD (1960-1980)

ABSTRACT

This study, which examines the image of a child in Doğan Kardeş magazine published in the Multi-Party period (1960-1980), is a qualitative research in which document analysis was used as data collection method. In the study, as data collection tool, in the multi-party period, between the two coups (1960-1980), the period of September, October, November 1960 and elections were held in 1960, 1961, 1965, 1969, 1973 and in 1977, the number of the month in which the election was held, the preceding and the next month - usually September, October, November - were used. Thus, based on the idea that childrens writing produces children and social reality through children, by taking Doğan Kardeş magazine as sample, it was investigated how periodicals drew and constructed a child image, and how child reality was seen in the period discussed. In this context, the issues of Doğan Kardeş children's magazine published between 1960 and 1980 were examined to identify how a child's image was drawn in the texts and comic books covering three months according to the election periods. As a result of the research, it was seen that the issues of cooperation and social sensitivity were tried to be realized and the topics related to space and current issues, writings about civilization, Atatürk and Republic, and political articles that had never been seen before were included in the issues of the magazine between 1955-1966. Thus, it is the period that identifies the child as Turkish child, Atatürk child and Republican child and built it in line with being a good citizen. When the issues published in the period between 1967 and 1978 were examined, it was observed that it was a period in which the aim of imposing an ideal identity on the child was not pursued.

STRUCTURED ABSTRACT

Introduction

It is not possible to evaluate children's journalism separately from the development of press history generally. From the outset, publications addressing a particular segment of the society, attempted to appeal to everyone over time. As a result, newspapers and magazines specific to many areas such as children, young people, women, professional groups and sports started to be published since there is no opportunity to meet everyone in a same publication. Accordingly, one of the successful children's magazines, called Doğan Kardeş was published on April 23, 1945 monthly and later weekly, with the support of Yapı Kredi Bank. Vedat Nedim Tör was the founder and editor of the magazine for a long time. The magazine, which was published continuously from 1945 to 1978, was influenced by the strike in 1978

and ceased publication until 1988. It was re-published in 1988, was discontinued in 1993.

Method

This study, which examines the image of a child in Doğan Kardeş magazine published in the Multi-Party period (1960-1980), is a qualitative research in which document analysis was used as data collection method. In the study, as data collection tool, in the multi-party period, between the two coups (1960-1980), the period of September, October, November 1960 and elections were held in 1960, 1961, 1965, 1969, 1973 and in 1977, the number of the month in which the election was held, the preceding and the next month - usually September, October, November - were used. Thus, based on the idea that childrens writing produces children and social reality through children, by taking Doğan Kardeş magazine as sample, it was investigated how periodicals drew and constructed a child image, and how child reality was seen in the period discussed. In this context, the issues of Doğan Kardeş children's magazine published between 1960 and 1980 were examined to identify how a child's image was drawn in the texts and comic books covering three months according to the election periods.

Findings

In the period between 1945-1954, it was seen that along with the importance given to aesthetics and beauty, the subjects such as children's appreciation of beauty, being elegant and kindness are mentioned. The concept of beauty includes aesthetic and elegance as well as physical beauty and being healthy. The idea of having a beautiful body emerges as the most emphasized subject in this period. According to Doğan Kardeş, swimming is the most important sport that will make the body beautiful and that every Turkish child should know how to swim (Doğan Kardeş, 1946, July, p.3). Volleyball is also mentioned and recommended as a sport that helps children to become taller and healthy. Therefore, every Turkish child is encouraged to be tall, have a good body shape and sound.

The portrait and profile of a child drawn in the magazine between 1945-1954 is the one who is honest, healthy, caring and has sense of solidarity. During this period, issues such as the Republic, Atatürk or politics, were not included (with the exception of 1945 Republic Day).

In the post-1954 period, contents appear in line with the previous periods. However, unlike the previous period, we see that there is an emphasis on the distinction between civilized and non-civilized in this period and that being civilized is given as the equivalent of being western and progressive. The aim of infusing the idea of Turkey's being a civilized geography into children was sought.

Conclusion

During the period 1955-1966, materials such as clothes, toys, magazines and books were sent to the children in need during 23st of April and other festival through Doğan Kardeş magazine. This helped children to experience support and help others. In the issues of the magazine, it was emphasized that such activities should be organized by the children themselves without the need of adults. During this

period, in the issues of the magazine; political articles, space and current issues related to the civilization, Atatürk and the Republic took place. Thus, it was a period that builds in line with the ideal of being a good citizen who identifies Turkish child as Atatürk's child and as the Republican child.

Starting from 1967 to 1978, the magazine shows a great difference from its past years. In this period, it can be said that identification of the child as an ideal Turkish child or Republican child is not motivated and therefore the aim of creating an ideal child image is not motivated. It is seen that the magazine avoids social tensions, instabilities, important transformations, partnership and integrity, groupings and the political face of the period. It should be noted that the basis of the point where the magazine relied on is being Republican child, a good Turkish citizen, Atatürk's child who follows his principles. This stance was realized within the framework of these basic principles.

When these issues are examined with a general approach, it is seen that the magazine attaches great importance to the status of the child in social life. Doğan Kardeş magazine, which advocates the idea that children are individuals with a different world than adults, makes the target audience feel the sense of being a separate individual in the social hierarchy.

It would be useful to mention about the magazine's some aspects that can be said negative. The magazine focuses on the urban child and modern life in general in its issues and constantly emphasizes this phenomenon. Therefore, it can be concluded that the magazine does not identify children living in rural areas as the target audience. Rural settlements for children living in the city are only areas to visit. Doğan Kardeş magazine aims to create a modern individual and for this purpose it has adopted the West and its education philosophy and system.

Keywords: The Magazine of Doğan Kardeş, Child Image, Multi-Party Period.

1. Çocuk ve Çocukluk Kavramı

Geçmişten günümüze çocuk ve çocukluk kavramını anlatan ve bu konuyu irdeleyen kaynakları bir araya getirmek kadar, bu konuyu aktarmak da oldukça zor görünmektedir. Her çağın, her toplumun çocuğa bakışının farklı olduğunu görmekteyiz. Tarihte kimilerine göre çocuk; terbiye edilmesi gereken bir şeytan olarak kimilerine göre de korunacak bir melek olarak değerlendirilmiştir. Modern zamanlarda birbiriyle uyuşmayan bin bir çeşit kuramın nesnesi olarak da çocuk kavramı ele alınmıştır (İnal, 2009).

Çocuk henüz bedensel, ruhsal ve sosyal yönlerden ergenliğe ve olgunluğa ulaşmamış bir birey olarak tanımlanabilir. Çeşitli kaynaklarda farklılık göstermekle birlikte 0-12 yaşa kadar bireyin çocuk, 12-18 yaşları arası da genç erişkinlik dönemi olarak kabul edilmektedir (Çakmaklı, 2010). Çocuk kavramının tanımlanması hem önemli hem de güçtür. Bu nedenle sosyolojik, psikolojik tanımlama mı yoksa hukuksal bir tanımlamanın mı doğru olduğu konusunda fikir ayrılıkları süre gelmektedir. Çocuk hakları sözleşmesinde ise; daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, 18 yaşına kadar her insan çocuktur.

Çocuk ile çocukluğun farklı gerçeklikler olduğu düşüncesi giderek toplumların belleğine yerleşmiştir. Bu ayrım günümüzde artık iyice bilinmektedir. Çocuk doğanın bir armağanıdır;

çocukluk imgesi ise insanın yarattığı bir şeydir (Elkind, 1999). Dolayısıyla kültürel, ideolojik, siyasal ve ekonomik olsun, yetişkinlerin birtakım düşüncelerine göre tanımlandığı andan itibaren çocuğa yönelik bir çocukluk düşüncesi, kavramı ya da imgesinden bahsedilebilir.

Çocukluk, her kavram gibi, sosyal olarak tanımlanmıştır ve kültürler arasında farklılıklar gösteren kültürel bir üründür (Kağıtçıbaşı, 2007). Çocukluk, tarihsel olarak ve kültürler arasında incelenmiş, kavramlaştırılmasında önemli farklılıklar ve değişimler olduğu görülmüştür. Bu nedenle tarihsel açıdan çocuk ve çocukluk kavramlarının incelenmesi yararlı olacaktır.

2. Çocuk Dergiciliği ve Doğan Kardeş Çocuk Dergisinde Çocuk İmajı Tasarımı

Çocuk dergiciliğini genel basın tarihi gelişiminden ayrı ele almak mümkün değildir. Başlangıçta toplumun belirli bir kesimine hitap eden yayınlar süreç içerisinde herkese hitap etme çabasına girmiştir. Sonuç olarak herkesi aynı yayında buluşturma imkânı olmadığı için çocuklara, gençlere, kadınlara, meslek gruplarına ve spor branşlarına gibi birçok alana özgü gazeteler ve dergiler çıkarılmaya başlanmıştır.

19. yüzyılın ilk yarısındaki çocuk dergilerine bakılacak olursa genellikle öğretici yazılara, dinsel içerikli masal ve hikâyelere yer verildiği görülmektedir. Hayal ürünü yazıların dışında olgusal ve gerçekçi yazılar 19. yüzyılın ikinci yarısıyla beraber çocuk dergilerindeki yerlerini almaya başlamıştır. Başlangıç itibarıyla dar ve elit bir kesime seslenen çocuk dergileri, içerik bakımından ortaya çıkan değişimlerle birlikte daha geniş kitlelere ve orta tabakaya ulaşmaya başlamışlardır. Orta tabaka çocuklarının gereksinim ve ihtiyaçlarını karşılama çabası içerisine giren çocuk dergileri güncel ve toplumsal sorunlara ilişkin konulara yönelmeye başlamışlardır (Oğuzkan, 1987).

Avrupa’da çocuk dergilerinin basımı dergiciliğin ortaya çıkından yaklaşık yüzyıl sonra gerçekleşmiştir. 18. yüzyılın başında Almanya’da yayınlanmaya başlayan *Leipziger Wochenblatt für Kinder* adlı dergi, ilk çocuk dergisi olarak kabul edilir. Bu dergide mektuplar, fabllar, doğa olaylarını anlatan yazılar ve hikâyeler yayınlanmıştır (Şimşek, 2001).

Çocuk dergiciliği alanında ilk ve önemli girişimler Amerika ve İngiltere’de ortaya çıkmıştır. İngiltere’de ilk çocuk dergileri 18.yüzyılda yayınlanmaya başlamıştır. 1860’lara kadar devam eden bu süreçte; *Juveline Magazine*, *The Children’s Magazine* gibi birçok dergi yayın hayatına başlamıştır. Bu dergilerin genel özelliği ahlaki ve öğretici içeriğe sahip olmalarıdır. Temel amaçları bilgi vermek ve öğretmek olan bu dergilerden sonra 19.yüzyılın ortalarında çıkan *The Charm* ve *The Boy’s Own Magazine* gibi hayale ve yaratıcılığa önem veren dergiler yayınlanmaya başlamıştır.

Çocuk dergiciliğindeki gelişmeler 19.yüzyılın ikinci yarısında devam etmiş, bu dönemde yayınlanan *The Riverside Magazine*, *St. Nicholas Magazine* ve *Our Young Folks* dergileri Mark Twain, Jack London, Longfellow Lowell gibi Amerikan edebiyatına yön veren birçok yazar ve şairin eserlerini yayınlamıştır (Oğuzkan, 1987).

İslam dünyasında çocuk dergiciliğinin çıkışı ve gelişimi batıya göre farklıdır. Dergiler içerik bakımından büyük sermaye gruplarının kendi temel felsefesini taşıyan kişilerin düşünce ağırlığı içinde yayınlanmaktadır. Buna örnek olarak Mısır’da yayınlanan *Kaptan Semir* adlı dergi gösterilebilir. 30 yıldan fazla süredir yayınlanan dergide batı çizgileri ağırlıktadır ve batının seçkin örnekleri yayınlanmaktadır (Öztürk, 1987).

Ülkemizde yayınlanan ilk çocuk dergisi *MümeYYiz*’dir (Civaroğlu, 2000). İlk olarak ‘Çocuklara Mahsus Gazete’ olarak yayınlanan dergi dört sayfalıktı. Ardından yayınlanmaya başlayan *Hazine-i Etfal* (1875) gibi dergiler Tanzimat dönemine rastlamaktadır. Tanzimat döneminin bir diğer çocuk dergisi de Sadakat adlı gazetenin yanında yayınlanan aynı ismi taşıyan dergidir. Batı tarzı dergilerin başında gelen *Arkadaş* dergisi 1876 yılında yayınlanan Tanzimat

Dönemi'nin son çocuk dergisidir. Tanzimat Dönemi dergilerinin içeriği incelendiğinde, Fransız Edebiyatı'nın etkisinin oldukça yoğun olduğu görülmektedir. Bu dönem dergilerinde Batı Edebiyatı etkisi hissediliyor olsa da içerik olarak çocukların eğitimi, terbiyesi, büyüklere, devlete, padişaha itaat gibi konular yoğun olarak ele alınmaktadır. Bu dergilerde toplumsal iletilerin yanında Karagöz, Nasrettin Hoca, Keloğlan gibi karakterlere de yer verilmektedir. Sonuç olarak bu dönemde farklı kişiler tarafından ve farklı zamanlarda yayınlanan çocuk dergilerinin içeriklerinde aile, ahlaklı ve çalışkan çocuklar yetiştirmek, hayvanlar ve eşyalarla ilgili bilgiler vermek, özlü sözler söyleyerek çocuklara öğüt vermek gibi mesajlar içeren birçok konu işlenmiştir.

Meşrutiyet Dönemi ülkemizde çocuk dergiciliğinin gelişme dönemi olarak kabul edilir. Tercüman-ı Hakikat bu dönemin çocuk dergilerinin başında gelmektedir. Dergi ağırlıklı olarak ortaokul öğrencilerine yönelik yazılar içermektedir. Şemsettin Sami tarafından kadın ve çocuklara yönelik *Aile* dergisinden sonra Batı dillerinden çevirilerin yayınlandığı *Bahçe* dergisi gelmektedir (1880). Meşrutiyet Dönemi'nin ikinci uzun soluklu dergisi olarak Muallim Ahmed Midhat tarafından toplam 173 sayı olarak yayınlanan *Çocuklara Rehber* dergisi gelmektedir. Bu dönemin son çocuk dergisi ise *Çocuk Bahçesi* olarak kabul edilir (Şimşek, 1987). Ülkemizde Cumhuriyet öncesi yayınlanan çocuk dergileri şu şekildedir.

Tablo 1: Cumhuriyet Öncesi Çocuk Dergileri

Dergi Adı	Yayınlandığı Yıllar	Yayın Sayısı
Mümeyyiz	1286 (1869)	49
Sadakat	1291 (1875)	6
Etfal	1291 (1875)	16
Arkadaş	1292 (1876)	13
Çocuklara Arkadaş	1298 (1882)	12
Vasıta-i Terakki	1299 (1883)	4
Çocuklara Kıraat	1299 (1883)	18
Çocuklara Talim	1303 (1887)	9
Çocuklara Mahsus Gazete	1312 (1896)	626
Çocuklara Rehber	1313 (1897-1901)	166
Çocuk Bahçesi	1320 (1904)	43
Musavver Küçük Osmanlı	1325 (1909)	3
Arkadaş	1325 (1909)	-
Çocuk Dünyası	1329 (1913-1918)	94
Çocuk Yurdu	1329 (1913)	7
Mektebli	1329 (1913)	19
Çocuk Duygusu	1329 (1913-1914)	61
Türk Yavrusu	1329 (1913)	2
Çocuk Bahçesi	1329 (1913)	21
Çocuk Dostu	1330 (1914)	13
Hür Çocuk	1334 (1918)	3
Bizim Mecmua	1922-1927	74
Çocuk Postası	1339 (1923)	22

Cumhuriyetin ilanından sonra ülkemizde çocuk dergiciliği alanında yapılan çalışmaların arttığı görülmektedir. Bu artıştaki temel neden olarak yeni harflerin kullanılmaya başlanması ve Harf Devrimi'nin kabul edilmesi gösterilebilir. Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkındaki Kanun'un 4. Maddesi bütün dergi gazete ve her türlü yayının Türk harfleriyle basılması ve yazılmasının zorunluluğu hakkındadır (Ülkütaşır, 1998). Bu kanun uygulamaya girdikten sonra okuma-yazma seferberliği başlatılmış, yabancı eserler Türkçeye çevrilmiş ve daha fazla kitlenin bu

imkânlardan yararlanması sağlanmıştır. 1928-1945 arasında yayınlanan çocuk dergilerinin sayısı 23'ü bulmuştur (Alpay, 1980).

Cumhuriyet döneminde ilk çocuk dergiciliği örneklerini veren yayıncılar arasında Tahsin Demiray, M. Faruk Görtünca, Rakım Çalapala gibi isimler, öğretmenlik mesleğinden gelmeleri sebebiyle çıkardıkları dergilerde salt okul eğitimine yardımcı olmak gibi bir amaç gütmüşlerdir (Gencel, 1984). Bu dönem dergilerinde özellikle batıl inancın yanlışlığı, akıllı insanın davranış biçimi, milli bilincin oluşturulması ve vatan sevgisi gibi konular üzerinde durulmuştur.

Ülkemizde çocuk dergiciliğinin sayısal olarak artış gösterdiği dönemlerden biri de 1950-1970 arası dönemdir. 1950-1960 arasında 51 dergi yayına girmiş olup bu dergilerin 33'ü çizgi roman dergileridir. 1960-1970 arasında yayınlanan 84 dergi bulunmaktadır (Göktürk, 2001).

1920'ler ve 1930'lar da savaştan çıkmış bir ülkenin yeniden yapılandırılmasıyla ilgili çalışmalar ders kitaplarında ele alınmıştır. 1950'lerin ders kitaplarında ise ülkenin kalkınmasından öte bireyin zenginleşmesine yönelik örnekler yer alır.

1928-1945 yılları arasında devletin ders kitapları aracılığıyla yaratmak istediği çocuk imajı, ülkesinin kalkınması önceliği olan, cumhuriyet devrimlerine bağlı, eşitliğe inanan, Atatürk ilkelerini benimsemiş, yüzünü batıya dönmüş çocuklar ortaya çıkartmaktı. 1945 sonrasında ise erkekler para kazanmaya yönlendirilirken, kızların becerisi ev ile sınırlandırılmış, cinsiyetçi ayırım yapılmış, dinî ve geleneksel değerler okuma parçalarında işlenmiş, toplumsallık yerine bireysellik ön plana çıkarılmıştır.

Çok partili hayata geçişle birlikte basın hayatının büyük ölçüde zenginleşmesi çocukları da etkilemiş, çocuk eğitiminde resmî olanların yanı sıra özel yayınların ortaya çıkması, onlara alternatif bakış açılarını görme ve farklı yayınlara ulaşma olanağı sağlamıştır (Güngör, 1987).

1945 yılından sonra devletin yaratmak istediği çocuk imajı, önceki dönemlere göre farklılıklar gösterirken, artık yüzünü batıya dönmüş, cumhuriyet ideallerinin öncüsü olan çocuğu bu dönemde *Doğan Kardeş* dergisi şekillendirmiş diyebiliriz. Örneğin Mine Söğüt bir röportajında *Doğan Kardeş* dergisinde yaratılmaya çalışılan çocuk modelinin zaman içerisinde geçirdiği değişimi şu şekilde özetler:

Doğan Kardeş'te 1950'lerde başlayan, büyük umutlarla, geleceğine çok şeyler yüklenen bir Türkiye'yi görüyorsunuz. Küçük, sağlıklı bir çocuk yüzüyle başlıyorsunuz ve sonra o çocuğun işsiz güçsüz, apolitik bir şekilde, yanlış politikalarla, kaybolan değerlerle nasıl 70'lere geldiğini, getirildiğini görüyorsunuz. Sonra 70'lerde bıraktığımız çocuğun da 2000'lerde bu halde olacağını görüyorsunuz.[...] Türkiye'nin yaşadığı politik değişimler, sosyal karmaşalar, şaşan, ıskalanan hedefler...50'lerde çocuklara kuponları sakın kesmeyin, başka bir kağıda yazın ve bulmacaları bize öyle gönderin deniyor...Tüketimin kötü, üretimin yüce bir şey olduğunun bilindiği ve nesillere empoze edildiği bir dönemde başlıyor macera; piyano, keman çalan, resim yapan küçük yetenekler hakkında, çocukları sanata, edebiyata özendiren yazılarla donatılıyor sayfalar; 70'lerdeyse artık küçük sinema artisti bilmem kimin fotoğrafları var dergide. Kesmeyi filan bırakın, tam tersine her fırsatta kesin, tüketin deniyor çocuklara...böyle bir nesil yetiştiriliyor. 80'lere hazırlanıyor çocuklar. Nasıl yola çıkılmış ve nereye gelinmiş bunu görüyorsunuz Doğan Kardeş'te (Tohumcu, 2005, s.83).

Doğan Kardeş dergisi; 23 Nisan 1945 yılında yayın hayatına başlamıştır. Kurucusu Kazım Taşkent, 1939 yılında İsviçre'de bir çığ kazasında kaybettiği oğluna adadığı dergiyi, Yapı Kredi Bankası'nın desteğiyle önce aylık, sonraki dönemlerde ise haftalık olarak yayımlamaya başlamıştır. Derginin kuruculuğunu ve editörlüğünü uzun süre Vedat Nedim Tör yapmıştır. 1945'den 1978'e kadar aralıksız yayımlanan dergi 1978 yılındaki grevden etkilenerek yayın hayatına 1988'e kadar ara vermiştir. 1988'de tekrar yayımlanmaya başlayan dergi 1993 yılında yayımdan kalkmıştır.

Doğan Kardeş yayımlandığı ilk dönemden itibaren geniş kitlelere ulaşmış ve çocukların her yeni sayıyı ilgiyle beklediği, adından oldukça fazla söz ettiren başlıca çocuk dergisi olmuştur. Dergideki en önemli özellik çocukların katılımı ve derginin okuyucu ile kurduğu bağıdır. Günümüz edebiyat ve sanat alanındaki birçok isme okur mektupları sayfasında rastlamak mümkündür. Suna Kan, Oya Baydar, Müjdat Gezen, İdil Biret gibi isimler bunlardan birkaçıdır.

Doğan Kardeş çıktığı ilk günden itibaren yaratıcı, sanata ve bilime değer veren çocuk imajı üzerinde durmuştur. Derginin düzenlediği müsamereler gibi etkinliklerde piyano, keman çalan, resim yapan çocuklar öne çıkarılmış; bu değerler çocuklara yalnız sözle değil, kendi yaşatmalarının yaptıklarının da görmelerini sağlayarak verilmeye çalışılmıştır. Derginin okurları olan Suna Kan, İdil Biret, Ayşegül Sarıca, Mayda Arkan derginin düzenlemiş olduğu müsamerelerde çocuk yaşta konserler vermişlerdir.

Cumhuriyet'in kuruluşundan 22 yıl sonra yayımlanmaya başlayan Doğan Kardeş'in özellikle 1945-1966 döneminde Cumhuriyet üzerinden modernleşen Türkiye'nin millî kimlik oluşturma, sekülerleşme denemeleri, medenileşme süreçleri ile oldukça uyumlu olduğu görülmektedir.

Çocuklar ortak hayata ve ortak sorumluluk alanlarına hayatlarının en küçük zerresine kadar bilinçlendirilme gayesi ile özenle hazırlanmış; Türk çocukları, Cumhuriyet çocukları olarak hukuksal statü biçiminde ifade edilen vatandaşlık kimliği ile sunulmuştur. Bu dönem çocukları, Modern Türkiye inşasının modern Türk çocuğu inşasını örneklendirmektedir.

3. Doğan Kardeş Dergisinde Çocuk İmajı

Bu bölümde 33 yıl aralıksız yayımlanan derginin Türkiye ve dünyadaki gelişmelere sayılarında nasıl yer vermiş olduğu, bu gelişmeler ve değişen değerlerden 'çocuk' kavramının nasıl etkilendiği ve nasıl bir çocuk imajı yaratılmak istendiği üzerinde durulacaktır.

Derginin yayımlanmaya başladığı yıllarda Türkiye tek partili yönetimde idi. İkinci Dünya Savaşı yeni bitmiş, Avrupa savaşın yarattığı tahribattan kurtulmaya çalışırken ortaya yeni bir güç olan Amerika çıkmıştı. Amerika'nın ekonomik, siyasal, kültürel etkisinin Truman Doktrini, Marshall yardımı gibi alanlarla somutlanması, 1949 yılında Amerikalılar ile yapılan 'Türkiye ve ABD Hükümetleri Arasında Eğitim Komisyonu Kurulması Hakkında Anlaşma' ile Amerika'nın verdiği ve vereceği yardımların Amerikan politikalarına uygun olup olmadığını denetlemek amacıyla bir eğitim komisyonunun kurulması (Topses, 1999) ile belirginleşmeye başlayan Amerikan etkisi dergide görülmektedir. İlk olarak derginin yayımlanmaya başladığı 1945 yılında ve daha sonra 1946 yılında, derginin düzenlediği resim yarışmalarında, yarışmalar gelecek resimlerden oluşan bir serginin Amerika'ya da gönderileceği belirtilmektedir. 1947 yılında ise Doğan Kardeş Sineması'nın açıldığı haberi, Amerika'dan getirilen ve hem öğretici, hem de eğlendirici olduğu belirtilen 180 filmin duyurulması biçiminde yer alırken; 1950 yılında ABD Chicago Üniversitesi Deneme Okulu Müdürü Bayan Parker'ın Amerikalı çocuklar için hazırladığı bilgi kitabının 'Ne?, Niçin?, Neden?' Serisi altında yayımlandığı ve bu kitapları okuyan çocukların çok çabuk ve kolay öğrenecekleri, sınıfta kalmayacakları belirtilmektedir. 1950'lerden itibaren dikkati çekecek bir şekilde özellikle Amerika'dan alınan çizgi romanlar ve 1946 yılında aşağıda bahsedilen örnek dergideki Amerikan etkisini ortaya koymaktadır.

Geçen gün amcamla beraber resimli Amerikan dergilerine bakıyorduk. O büyük şehirleri, koca koca fabrikaları, tertemiz yolları, güler yüzlü insanları gördükçe içim sızladı amcama sordum:

- *Amcacığım niçin bizim de böyle büyük şehirlerimiz, fabrikalarımız, düzgün yollarımız yok? Niçin insanlarımız güler yüzlü değil?*

- *Amcam bu soru karşısında önce şaşırıp kaldı:*

Ayol Doğan, sen boyundan büyük laflar etmeğe başladın dedi:

Benim kırıldığımı görünce konuştu. Ah! İyi ki de konuştu benim şeker amcacığım. Büyükler bazen zannediyorlar ki biz küçük olduğumuz için, bizim de kendimize göre düşüncelerimiz, duygularımız, derterimiz, sevinçlerimiz yoktur. Ah şu büyükler, ah! Her ne ise... Bakın amcamın söylediklerini size de anlatayım da içiniz ferahlasın. Amcam dedi ki:

- Yavrum Doğan, Amerika 155 yıl önce bağımsız bir memleket değildi. Tıpkı 23 yıl önce bizim olduğumuz gibi. Nasıl ki bizde Atatürk ya hürriyet, ya ölüm diye kurtuluş savaşını açtıysa, onlarda da Abraham Lincoln adlı bir milli kahraman çıktı. Her şeyden önce hürriyet dedi ve yabancıları memlekettten koğdu, hür ve bağımsız Amerika'yı yarattı. İşte o gün bugün Amerikalılar karınca gibi hiç durmadan çalıştılar, vatanlarını dünyanın en ileri memleketi haline soktular.

Doğan yavrum, bizim de vatanımız bir çok bakımdan Amerika'ya benzer. Onun kadar büyük değildir ama Türkiye'nin de çeşitli iklimleri vardır, çeşitli tabiatları vardır, çeşitli mahsuller yetişir, çeşitli madenler bulunur. Kıyılarımız uzundur. Bizim de nüfusumuz toprağa göre azdır. Kısaca Türkiye küçükülmüş bir Amerika dense yeridir...(Doğan Kardeş, 1 Kasım 1946 sayı:31; Aktaran: Söğüt, 2005, s.105).

1945-1954 arası dönemde dergide estetiğe ve güzelliğe verilen önem ile birlikte çocukları güzelliği takdir edebilme, güzel olanı görebilme, ince ve zarif bir ruha sahip olma gibi konuların dile getirildiği görülmektedir. Güzellik anlayışı, estetik ve zarafete yönelik olmanın yanında bedensel güzelliği ve sağlıklı olma anlayışını da içermektedir. Güzeli vücuda sahip olma fikri, bu dönemde üzerinde en fazla durulan konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Doğan Kardeş'e göre vücudu güzelleştirecek ve her Türk çocuğunun bilmesi gereken en önemli spor ise yüzme olarak belirtilir (Doğan Kardeş, 1946, Temmuz, s.3). Yüzme, vücudu güzelleştirmesinin yanı sıra boyun uzamasını ve sağlıklı gelişmeyi de sağlamaktadır. Voleybol da yüzme kadar boyu uzatan ve vücudu güzelleştiren bir spor olarak belirtilir ve önerilir. Dolayısıyla her Türk çocuğu uzun boylu, güzel vücutlu ve sağlam olmalıdır.

Güzel ve estetik duygularının, çocuklara uyarlanan bir diğer alanı da çocukları sanata teşvik etmektir. Sanatın herhangi bir dalına vakıf olmaları istenen çocuklar bu yönde yoğun olarak teşvik edilmiş ve yetenek çocukları ortaya çıkarmak amacıyla yarışmalar ve müsamereler düzenlenmiştir. Çocukların düzenlenen yarışmalara katılmaları sağlanmakta ve kendi duyuş ve hissedişlerine göre eserler vermeleri istenmiştir (Doğan Kardeş, 1947, Ekim, s.2). Her yaşın kendine göre bir anlayış ve anlatış tarzı olduğu belirtilip büyükleri taklit etmeme ve kopya çekmemeleri üzerine basılarak belirtilmekte, sanat ile ciddi ve sabırlı bir uğraş içerisinde olan çocuklar birer sanatkâr ya da artist olarak değerlendirilmektedir. Bu dönemde İdil Biret ve Suna Kan gibi çocukların çalışmalarına sürekli yer verilerek, onların yaptıklarından çocuklar devamlı haberdar edilerek sanata özendirme ve teşvik etme canlı tutulmaktadır. Dolayısıyla her Türk çocuğu sanatın bir dalı ile uğraşmalıdır.

Çocuklara sanattan başka derslerden artan zamanlarında kendilerini geliştirebilecekleri ve faydasını görecekları birtakım etkinliklerle uğraşmaları, en az bir hobileri olma fikri aşılanmaktadır. Yabancı dil öğrenme, kitap okuma, satranç öğrenme, fotoğraf çekme, hayvan besleme gibi konular çocuklara bu tarz alanlar olarak sunulmakta ve bunlara yönelmeleri önemli görülmektedir (Doğan Kardeş, 1953, Temmuz, s.3). Dolayısıyla her Türk çocuğunun bir uğraş alanı olmalıdır.

Dergide önemle üzerinde durulan bir başka konu da sağlıklarına dikkat etmeleri ve temiz olmalarıdır. Hasta olunmaması için yapılması gerekenler ayrıntılı bir şekilde sunulmakta, hatta beslenme üzerine öneriler sunulmaktadır. Temizlik konusu sadece sağlığa yönelik ihtiyaçlara yönelik değil, kullanılan eşyalara yönelik ele alınmaktadır. Dolayısıyla Türk çocuğu temiz ve sağlıklı olmalıdır.

Sağlıklı olma düşüncesi okul başarısı için de gerekli bir durumdur. Okula devam etmek, dersleri kaçırmamak için temel şart sağlıklı olmaktır. Zira sağlam insanlar daha iyi çalışabilirler.

Medeni insanın hayatını çalışarak kazanan insan olduğu teması üzerinde durulmuş ve yurt sevgisinin en şaşmaz ölçüsünün çalışmak olduğu vurgulanmıştır. Tembellik ise bütün kötülüklerin kendisinden doğduğu olumsuz bir davranış olarak ortaya konmuştur. Bilim ve sanat dünyasında önemli yerlere gelmiş olan kişilerin hayatları 'O Da Bir Çocuktuk' (Doğan Kardeş, 1948, Ocak, s.5) köşesinde yer bulmuş, başarıyı ve çalışmayı özendirici yazılar kaleme alınmıştır. Dolayısıyla Türk çocuğu çalışkan olmalıdır.

Çalışma fikri sadece kendimiz için değil başkalarına faydalı olma şeklinde de olmalıdır. Çocuklara, henüz çocuk olmalarına rağmen hem kendilerine hem de başkalarına faydalı olabilecekleri düşüncesi aşılanmıştır. Başka bir deyişle, insanlığa faydalı işler yapma düşüncesi çocukların çalışma hayatındaki temel prensipleri olmalıdır. Başkalarına faydalı olma fikri aynı zamanda işbirliği yapma ideali ile birlikte işlenerek kolektif bir hayat ve böylelikle başarıya ulaşma düşüncesi ön plana çıkarılmaktadır. Akıllı ve iyi olarak betimlenen çocuklardan iyilikte bulunmaları, yardımsever olmaları, kıskanç ve açgözlü olmamaları, dürüst olmaları talep edilmektedir (Doğan Kardeş, 1949, Ocak, s.3). Dolayısıyla her Türk çocuğu paylaşımcı, akıllı ve dürüsttür.

1945-1954 yılları arasında dergide çizilen çocuk portresi dayanışmacı, dürüst, sağlığına ve görünümüne dikkat eden, kentli, güçlü bir kişiliğe sahip olan çocuk portresidir. Bu dönemde Cumhuriyet, Atatürk ya da siyaset gibi konulara tek bir istisna dışında yer verilmemiştir (1945 Cumhuriyet Bayramı).

1954 sonrası dönemde önceki dönemdeki modelleme ile aynı doğrultuda içerikler karşımıza çıkmaktadır. Önceki dönemden farklı olarak bu dönemde medeni olan ve olmayan arasında bir ayrımın yapıldığı ve medeni olmanın 'batıcı ve ilerici' olmanın karşılığı olarak verildiğini görmekteyiz. Örneğin bu dönemde kabileler, medeniyetten uzak kalmış, zekâları küçük bir çocuktan ileri olmayan, henüz taş devri hayatı geçiren, medeniyetle hiçbir bağ kurmamış vahşiler olarak tanımlanmaktadır. Türkiye'nin medeni bir coğrafya olduğunu çocuklara benimsetme amacı güdülmüştür.

Bu dönemde siyaset yönelimli yazıların dergide ortaya çıktığı dönemdir. Örneğin Kıbrıs Meselesinin, Kıbrıs'taki gelişmeler doğrultusunda izlenerek dergide yer aldığı görülmektedir. Kıbrıs'ın İngiliz yönetiminde olduğu dönemlerde, eğer ada İngiliz yönetiminden çıkarsa eskisi gibi Türkiye'ye verilmesi gerektiği, Kıbrıslı Türklerin, Türklüğe ve Türkiye'de bulunan bütün kalpleri ile bağlı oldukları görüşlerine yer verilmiştir (Doğan Kardeş, 1974, Ekim, s.6) Sonuç olarak çocuklar, siyasetle ilgili güncel ve tarihî önemi olan gelişmelerden haberdar edilerek, siyasi olaylar karşısında bilgilendirme ve bilinçlendirmenin muhatabı olmuşlar ve ülke gündemi hakkında bilgi sahibi olmaları sağlanmıştır.

27 Mayıs 1960 darbesi de dergide bir zafer olarak değerlendirilmiş ve aşağıdaki örnek ifadelerle yer verilmiştir:

(...) Çok sevindik, günlerce birbirimizi tebrik ettik; çünkü memleket hükümet başında bulunanların günden güne artan, dayanılmaz hale gelen yolsuz hareketleri, fena idareleri yüzünden büyük sıkıntı içinde idi. İşte o gün Türk ordusu, Anayasayı hiçe sayan, insanlık ve vatandaşlık haklarını tanımayan, üstelik devlet mal ve parasını yağma etmekten çekinmeyen, devletimizin itibarını sıfıra indiren o kötü idarenin başında bulunanları toptan yakalayıp nezaret altına koydu... (Doğan Kardeş, 1960, Temmuz, s.4).

Yazının devamında ordu övülmekte ve yazı şu şekilde son bulmaktadır:

Bu yeni çağ hepimize, devlete ve millete kutlu olsun! Atatürk onuncu yıl nutkunu Ne mutlu Türküm diyene cümlesi ile bitirmişti. Biz de burada, Doğan Kardeş okuyucularını düşünerek, Ne mutlu sizlere ki, ilim, ahlak, inkılap ve gençlik düşmanı zorbaları bir hamlede yere seren, yürekleri

millîet sevgisi ile dolu, temiz ruhlu, aydın kafalı, yiğit ağabeyleriniz var diyoruz (Doğan Kardeş, 1960, Temmuz, s.5).

27 Mayıs darbesinin ele alınış tarzının özellikle Atatürk ve Cumhuriyet üzerine kurularak şekillendiği görülmektedir. Örneğin çocuklara yönelik ‘Cumhuriyet Çocuğu’, ‘Türk Çocuğu’, ‘Atatürk Çocuğu’ gibi ifadeler kullanılmıştır (Doğan Kardeş, 1960, Temmuz, s.5-12). Bu dönemde çocukların Atatürk sevgisinde ve Cumhuriyet rejimine kenetlenmiş bireyler olarak inşa edilmeye çalışıldığı görülmektedir. Çocuklar bu dönemde, ülke meseleleri ile ilgilenebilecek ve çocuk yaşlarında bu meselelerde sorumluk alabilecek şekilde karakterize edilmiştir.

3.1. 1961 Yılında Doğan Kardeş Dergisi

1961 yılında dergi aylık ve 52 sayfa olarak yayımlanmıştır. Toplam 12 sayının yayımlandığı derginin sahibi Kazım Taşkent’tir. Derginin yazı işlerini fiilen idare eden kişi Eylül, Ekim ve Kasım aylarında Vedat Nedim Tör’dür.

3.1.1. Eylül 1961

Eylül sayısı okur mektupları köşesinde bir annenin dergiye gönderdiği mektuba yer verilmiştir. Mektupta: “Oğluma doğum gününde Halime adlı romanınızı hediye etmişim. O kadar hoşuna gitti ki, günlerce elinden düşürmedi. Bu heyecanlı roman onda bir kütüphane kurmak hevesini uyandırdı. Şimdi ona eğer uslu oturursa, yemeklerini güzel yerse, beni üzmezse her hafta yeni bir Doğan Kardeş kitabı alacağımı vadettim...” (Doğan Kardeş, 1961, Eylül, s.3) sözlerine yer verilmektedir. Bu yazıda çocukları kitap okumaya özendirme ve olumlu davranışlara yönlendirme teması üzerinde durulmaktadır.

Eylül sayısında Edison’dan bahsedilerek ‘Edison çocukluğunu boş geçirmemişti’ isimli bir yazıya yer verilmiştir. Yazıda Edison’un henüz 11 yaşındayken trenlerde gazete, şeker gibi şeyler satarak para kazandığından; boş vakitlerinde kitap okuyarak değerlendirdiğinden ve kitaplardan öğrendiği kimya, fizik bilgilerini deney yaparak pratiğe dönüştürdüğünden bahsedilmektedir (Doğan Kardeş, 1961, Eylül, s.14). Yazı vurguladığı tema açısından incelendiğinde çocuklara çalışmanın erdemleri ve öğrendikleri şeyleri pratiğe dökme gibi konuların aşılandığı görülmektedir.

‘Doktor Amcanın Anlattıkları’ köşesinde ‘Sıtmayı Taşıyanlar’ isimli bir yazı yer almaktadır. Bu yazıda Renan isimli bir çocuk ve doktor amca arasında geçen konuşmalara yer verilerek sıtma hastalığının sivrisinekler yoluyla nasıl bulaştığına, hastalığın belirtilerine ve nasıl önlem alınması gerektiğine değinilmiştir (Doğan Kardeş, 1961, Eylül, s.15). Burada vurgulanan tema o dönemde yaygın bir hastalık olan sıtma konusunda çocukları bilinçlendirmektir.

Güncel haberlerin aktarıldığı ‘Dünyanın Dört Bucağından’ köşesinde Himalayaların şimdiye kadar ulaşılamayan 7000m yükseklikteki Ama Dablan tepesine çıkan İngiliz Dr. Michael Ward’dan ve Denizlerde Çiftçilikten bahsedilmektedir (Doğan Kardeş, 1961, Eylül, s.13). Burada aktarılmak istenen bilgi, hem bir ilki gerçekleştiren kişi hakkında bilgi vermek hem de kıtlıkla mücadele konusunda çocuklara yeni ufuklar açmak olarak karşımıza çıkmaktadır.

1961 yılında her sayıda olduğu gibi Eylül sayısında da ‘Marşlarımız’ köşesine yer verilmiştir. Bu sayıda İbrahim Mehmet Ali’nin Kaçanık’ta Alay Bandoşu Şefi olarak bulunduğu sıralarda bestelediği ‘Kaçanık Marşı’ tanıtılmıştır (Doğan Kardeş, 1961, Eylül, s.39). Bu köşede çocuklara marşlar yoluyla millî benlik duygusunun aşılacak istendiğini görmekteyiz.

‘Atları niçin çok severim’ (Doğan Kardeş, 1961, Eylül, s.34) isimli hikâyede bir çocuğun babasının bebekliğinde başından geçen bir olay anlatılarak çocuklara hayvan sevgisi aşılacak çalışılmıştır.

Sayıda ‘Dünyanın 4 Eğri Kulesi’ (Doğan Kardeş, 1961, Eylül, s.35) isimli köşede; Piza Kulesi, Elbe adasındaki fener kulesi, Venedik’teki Sen Jorj Kilisesi çan kulesi ve Şanghay’daki

Kaplan Mabedi fotoğraflarla gösterilerek çocuklara dünya coğrafyasından bilgiler aktarılmıştır. Dünya kültürleri hakkında bilgi veren bölümde, ‘Bir İskoç Hikâyesi’ isimli yazıda İskoç kültürü hikaye edilmiştir.

‘Kauçuğun Kısa Hikâyesi’ (Doğan Kardeş, 1961, Eylül, s.41) isimli yazıda 16.yüzyılda Yeni Dünya’ya seyahat etmeye başlayan gezginlerin Meksika’da yerlilerin kullandığı kauçukla nasıl tanıştıkları ve bu maddenin dünya endüstri sektöründe yarattığı devrim çocuklara aktarılmaktadır.

Sayıda geçen ‘Alev ile Ateş’ (Doğan Kardeş, 1961, Eylül, s.52) isimli çizgi hikâyede ise yağmurdan saklanan iki çocuğun, yağmurda ıslananları komik olarak görmesi ve saklandıkları yerde patlayan borudan ıslanmaları anlatılmıştır. Burada ise gülme komşuna gelir başına atasözü çocuklara eğlenceli bir şekilde aktarılmaya çalışılmıştır.

3.1.2. Ekim 1961

Ekim sayısında yer alan ‘Atatürk ve Devrimlerimiz’ köşesinde ‘Cumhuriyetin Gerçek Anlamı’ başlıklı yazıda:

Atatürk’e inanmış, onun eserini korumaya and içmiş kişiler olarak en büyük ödevimiz O’nun düşüncelerini iyice öğrenmek ve bilmeyenlere öğretmektir. En kötü şartlar altında bile cumhuriyeti korumak ve yükseltmek hepimizin namus borcu olmalıdır (Doğan Kardeş, 1961, Ekim, s.9) ifadelerine yer verilerek cumhuriyet değerlerinin önemi çocuklara aktarılmak istenmiştir.

‘El Elden Üstündür’ (Doğan Kardeş, 1961, Ekim, s.36) adlı öyküde iki sincap ve bir gelincik konuşturulmuş, çocuklara dürüst olma ve kurnazlık yapmama gibi değerler aktarılmıştır. “Akıncı bizi kandırdığını sanıyor. Sanki niyetinin ne olduğunu anlamadık mı? El elden üstündür. Bu ona iyi bir ders olsun. Bir daha dost görünüp kimsenin malını elinden almağa kalkışmasın”

‘Güleryüzlü Öğretmen’ (Doğan Kardeş, 1961, Ekim, s.38) adlı öyküde ise “Programımız hayli yüklü. Hepimizin yıl boyunca durmadan çalışması gerekiyor. Başarıya ulaştıran tek yol, geçen her dakikayı değerlendirmek, düzenli ve devamlı çalışmaktır. Bugünkü işimiz de derslerimiz kadar önemli: Birbirimiz anlamak ve sevmek. Bunu daha ilk günden başarırsak yıl içi çalışmalarımız çok daha fazla verimli olur” gibi ifadelerle yer verilerek çocuklara çalışmak, anlayışlı olmak ve boşa zaman geçirmeme gibi özellikler aktarılmaya çalışılmıştır.

‘Atamızın Önünde’ (Doğan Kardeş, 1961, Ekim, s.3) başlıklı yazıda, Cumhuriyet ve Atatürk anılarak şu ifadelerle yer verilmektedir: “Ona layık evlatlar olabilmek için ahlaklı, bilgili, becerikli, sıhhatli, çalışkan çocuklar ve gençler olmak andımızı tazeleriz”.

‘Karagöz Oynuyoruz’ köşesinde ‘Gangsterlik Modası’ (Doğan Kardeş, 1961, Ekim, s.7) başlığı altında, Karagöz Karagözcüğün elinde bir tabanca görür ve Karagözcüğün arkadaşları ile gangsterlik oynadığını öğrenir. Karagözcük gangsterlik modası olduğunu, gazetelerin onlardan bahsettiğini belirtince Karagöz kızar; onların adı, alçak, yüzüstü hırsızlar olduğunu ve hırsızlığın özenilecek bir şey olmadığını belirtir. Karagözcüğün haydut, gangster dergilerini okumayacağına dair verdiği sözü Karagöz hatırlatınca, Karagözcük “Emin olun babacığım, biz o kötü dergileri okumuyoruz artık. Çünkü onlardan zevk almıyoruz. İyi şeyler okuya okuya artık kötü şeylerden hoşlanmaz olduk” der. Bu bölümde çocukları kötü olan şeylerden uzaklaştırma ve iyiye yönlendirme üzerinde durulmaktadır.

‘Milletlerarası Sanat Yarışmasında Armağan Kazanan Türk Çocukları’ (Doğan Kardeş, 1961, Ekim, s.4) başlıklı yazıda, Hindistan’ın Yeni Delhi kentinde her yıl düzenlenen ve resim-yazı olmak üzere iki bölümden oluşan ‘1960 Shankar Yarışmaları’nda “Türk çocuklarından dördünün resimden, ikisinin de yazıdan armağan almış oldukları” belirtilerek, ödül almış olan iki yazıya ve

resme yer verilmektedir. Burada çocuklar sanatsal konulara teşvik edilerek yaşatlarının sağlamış oldukları başarılar kendilerine örnek olarak verilmektedir.

Marşlarımız köşesinde (Doğan Kardeş, 1961, Ekim, s.11) ‘Onuncu Yıl Marşı’ ve marşın yazarı Cemil Reşit Rey’den bahsedilmektedir.

‘Dünyanın Dört Bucağından’ (Doğan Kardeş, 1961, Ekim, s.23) köşesinde İsveç’te bir hastanede yirmi kat karapon kâğıdı ketenden üretilen battaniye kullanıldığı ve bunun yün battaniyelere göre çok daha sağlıklı olduğundan bahsedilmektedir. Bunun dışında Hindistan’daki çiçek üretiminden ve çiçek çeşitleri anlatılmaktadır. Burada da çocuklara hem kimya ile ilgili hem de coğrafi bilgilerin aktarıldığını görmekteyiz.

‘Doktor Amca’nın Anlattıkları’ (Doğan Kardeş, 1961, Ekim, s.42) bölümünde sağırliğin sebepleri üzerinde durulmuştur. Anlatılan hikâyede ‘otit’ (orta kulak iltihabı) olan bir çocuğun hastalanma sebebi ve alınması gereken önlemler anlatılmıştır. Sonra da kulağa su kaçmaması için yüzerken nasıl nefes alınması gerektiği çocuklara aktarılmaya çalışılmıştır.

Sağlıklı beslenmeyle ilgili olarak ‘Vitamin Kaynağı: Domates’ (Doğan Kardeş, 1961, Ekim, s.44) isimli bir yazı ele alınarak domatesin tarihçesinden, hangi coğrafyada ortaya çıktığından, yetiştirilme sürecinden ve faydalarından bahsedilerek çocuklara sağlıklı beslenme konusunda yol gösterilmektedir.

3.1.3. Kasım 1961

Kasım sayısında yer alan ‘Atatürk’ü Niçin Seviyoruz’ (Doğan Kardeş, 1961, Kasım, s.3) adlı yazıda “Atatürk 23 yıl önce Kasım ayının 10’unda ölmüştü. 23 yıl önce hiç birimiz dünyaya gelmemiştik, hiç birimiz Atatürk’ü görmedik. Ama O’nu hala yaşıyormuş gibi seviyoruz. O’nu tanımış gibi sayıyoruz, O’nu düşündükçe coşuyoruz. Nedir bu içimizdeki bir türlü tükenmeyen, bir türlü sönmeyen Atatürk sevgisi?...” sözleriyle başlayan yazıda Atatürk’ün Türk Milleti için yaptıkları sıralanarak; “Demek, Atatürk’ü -İyi insan, iyi vatandaş- olmanın en mükemmel örneği olduğu için seviyoruz” denilerek Atatürk sevgisi aşılanmaya çalışılmıştır.

‘Atatürk ve Devrimlerimiz’ (Doğan Kardeş Dergisi, 1961, Kasım, s.6) köşesinde ‘10 Kasım’ isimli bir yazı kaleme alınarak ‘Ulusça yaşamak istiyorsak Atatürk’ü yaşatmak zorundayız’ teması üzerinde durulmuş ve Atatürk’ün milletimiz için yaptıklarından söz edilmiştir.

‘Doktor Amca’nın Anlattıkları’ (Doğan Kardeş Dergisi, 1961, Kasım, s.9) bölümünde ‘Soğuklar başlayınca ne yapmalı?’ isimli bir yazı kaleme alınmıştır. Yazıda nezle, anjin, bronşit gibi hastalıklara karşı alınması gereken tedbirler hikâye edilerek çocuklara aktarılmıştır.

‘Halkı güldüren ve düşündüren romancı’ (Doğan Kardeş Dergisi, 1961, Kasım, s.10) isimli bir yazıda Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın hayatından kesitler verilerek çocuklara yol gösterilmeye çalışılmıştır. Örneğin Hüseyin Rahmi’nin boş vakitlerinde resim yaptığı, örgü ördüğü, piyano çaldığı gibi unsurlar üzerinde durularak çocuklara boş vakitlerinde yapabilecekleri etkinliklerle ilgili örnekler gösterilmiştir.

‘Dünyanın Dört Bucağından’ (Doğan Kardeş Dergisi, 1961, Kasım, s.11) bölümünde deniz dibi araştırmaları için üretilen 60 ton ağırlığındaki küreden, dünyadaki atların sayısının azaldığından, okyanusu açacak telefon kablosundan ve iki yüzü de giyilebilen elbiseden bahsedilmektedir. Böylelikle dünyadaki gelişmelerden çocuklar haberdar edilmekte ve farklı ufuklar yaratılmaya çalışılmaktadır.

‘Karagöz Oynuyoruz’ (Doğan Kardeş Dergisi, 1961, Kasım, s.15) köşesinde ‘Her gün bir iyilik’ isimli bir konuşma ele alınmıştır. Karagözcük ve babası Karagöz arasında geçen konuşmada, iyilik yapmak ve terbiye kuralları arasındaki fark hikâye edilirken yardım etmenin faziletleri üzerinde durulmaktadır.

‘Öldükten sonra kıymeti anlaşılan müzik dehası’ (Doğan Kardeş Dergisi, 1961, Kasım, s.18-20) adlı yazıda Johann Sebastian Bach’ın hayatı kaleme alınarak çocuklara dünyaca ünlü sanatçı hakkında detaylı bilgiler aktarılmaktadır. Yine aynı sayıda ‘Büyük Mucitler’ (Doğan Kardeş Dergisi, 1961, Kasım, s.45) isimli köşede Nobel’in hayatından, dinamiti buluşundan ve bu buluşun insanlığa verdiği zarar nedeniyle duyduğu üzüntüden bahsedilmektedir.

‘Hayvanları Koruma Günü’ (Doğan Kardeş Dergisi, 1961, Kasım, s.49) adlı bir yazıda ise sevgi ve şefkat teması işlenerek çocuklara hayvanları koruma konusunun tarihçesi hakkında bilgiler verilmiştir.

1961 yılı, 27 Mayıs ve özellikle Atatürk ve Cumhuriyet hakkında yoğun yazılara yer veren; çocukları ‘Atatürk’ün istediği gibi’ yönlendirme fikrine dayanarak ahlaklı, bilgili, becerikli, sağlıklı, uyanık, çalışkan, terbiyeli, vatanını seven bireyler olmaları yönünde teşvik eden, sportif, sanatsal ve duyuşsal algıları gelişmiş bireyler olarak çizmişlerdir. Buna ek olarak, hedefleri uğruna sebatla çalışan, toplum içinde yaşamının incelikleri kavramış; cesur, gerektiğinde kahramanca girişimlerde bulunabilen; başarı ve çalışma ile edinilenlerin değerinin farkına varan; yaratıcı ve fantastik düşünme becerileri gelişmiş, olaylara çok yönlü bakabilen, hayal ile gerçeği ayırt edebilen çocuklar yetiştirme gayesinin de güdüldüğü görülmektedir.

Bununla birlikte, yardımlaşma, dayanışma ve büyük sözü dinleme gibi hem evrensel hem de yerel kültürel değerler ile donatılmış; iyi ve seçici okurlar olarak eleştirel düşünme becerileri gelişmiş; okuma yazma yönünde başkalarını da teşvik edip yardım etme farkındalık, sorumluluk ve duyarlılığına sahip bireyler olmaları yönünde çocukların gelişimine katkı sağlama konusu odağa alınmıştır. Ayrıca, sadece kendini değil yaşlılarını da düşünen, onlar için birtakım sosyal sorumluluk etkinlikleri organize edebilen bireyler olarak şekillenmeleri sağlanmış, bu yönde bir çocuk imajı oluşturulmaya çalışılmıştır.

3.2.1965 Yılında Doğan Kardeş Dergisi

1965 yılında dergi, aylık ve 52 sayfa olarak yayımlanmıştır. 1965 yılında toplam 12 sayı yayımlanan derginin sahibi Kazım Taşkent, Umumi Neşriyat Müdürü ise Vedat Nedim Tör’dür.

3.2.1. Eylül 1965

Derginin bu ayki sayısında ‘Güzel Yazılar Ülkesinde’ (Doğan Kardeş Dergisi, 1965, Eylül, s.6) adlı yeni iki sayfanın geleceği duyuruluyor. Söz konusu yazıda “Dergimizin bu sayısından başlayarak, Doğan Kardeş, bizlere yepyeni iki sayfa sunuyor. Bu sayfalarda, öz dilimiz olan Türkçenin en tatlı, en temiz, en doğru örneklerini bulacağız. İlerde, mesleğimiz ne olursa olsun, tam bir başarı kazanmak için, anadilimizi öğrenmek, iyi kullanmak zorundayız. Demirci demiri nasıl döve döve işlerse, bizler de Doğan Kardeş’in en ünlü yazarlardan derlediği bu parçaları okuya okuya Türkçemizi işleyeceğiz. Ayrıca, duygularımızı, düşüncelerimizi de geliştirmiş olacağız...” ifadelerine yer verilmiştir.

‘O da Bir Çocuktuk’ (Doğan Kardeş Dergisi, 1965, Eylül, s.12) sayfasında matbaacılığın babası Johann Gutenberg konulu bir yazı kaleme alınarak Gutenberg’in geçirdiği çocukluk ve matbaanın icadına giden yolculuğundan bahsedilerek çocuklara yol gösterilmiştir.

‘Doktor Amcanın Anlattıkları’ (Doğan Kardeş Dergisi, 1965, Eylül, s.21) sayfasında ‘Havalara Güvenmeyelim’ isimli bir yazı kaleme alınmıştır. Yazıda terli terli soğuk gazoz içen Mehmet’in bademciklerinin şişmesinden ve eğer dikkat etmezse bundan sonra başına gelebileceklerden bahsedilmektedir. Yazıda yine çocuklara hayat pratiği ile bilgiler verilerek yapmaları gerekenler hakkında yönlendirmeler yapılmaktadır.

‘Başka Başka Ülkelerde Zaman’ (Doğan Kardeş Dergisi, 1965, Eylül, s.22) isimli bir yazıda ülkemiz ile dünyanın farklı yerlerindeki saat farklılığından ve bunun nedenlerinden

bahsedilmektedir. Çocuklara bu yazıda hem coğrafi bilgiler aktarılmakta hem de matematik ile ilgili açıklamalar yapılmaktadır. Aynı zamanda zamanı ölçmekte kullanılan araçların tarihçesi hakkında da bilgilendirme yapılmaktadır.

‘Rüzgarlı Adalar’ (Doğan Kardeş Dergisi, 1965, Eylül, s.24-25) isimli yazıda Bering Denizi ve Büyük Okyanus arasında olan Aleut Adaları (Rüzgar Adaları) anlatılmaktadır. Söz konusu yazıda çocuklara coğrafi bilgilerin verilmesinin yanında, bölgenin tarihi de anlatılarak bilgilendirme yapılmaktadır.

‘Dünyanın Dört Bucağından’ (Doğan Kardeş Dergisi, 1965, Eylül, s.45) köşesinde ‘Eski Mısırlıların Dişlerinin Röntgeni Çekiliyor’ yazısında mumyaların diş röntgenlerinin çekilerek 40 yüzyılda dişlerde meydana gelen değişimlerin araştırıldığı bilgisi verilmektedir. Yine aynı köşede ‘Arap Yarımadası Afrika Kıtasından Uzaklaşıyor’ adlı yazıda Hint Okyanusunda yapılan incelemelerden ve kıta hareketlerinden bilgiler verilmektedir. Bu yazılarda hem güncel teknolojilerin kullanımı hem de dünyadaki coğrafi hareketlilikler konusunda çocuklar bilgilendirilmektedir.

3.2.2. Ekim 1965

‘Bizler Cumhuriyetin Çocuklarıyız’ (Doğan Kardeş Dergisi, 1965, Ekim, s.3) isimli yazıda “En büyük bayramımızı kutlamak için, 29 Ekimi sevinçle bekliyoruz. O gün, Cumhuriyetimiz tam 43 yaşına basacak... Canımız gibi sevelim ve koruyalım bu armağanı. Anlamını iyice kavrayalım onun. Cumhuriyet, bir ulusun kendini dilediği gibi yönetmesidir, bağımsız ve hür olmasıdır, insanca yaşamasıdır, yükselmesidir. 29 Ekim, selam sana.” ifadelerine yer verilerek çocuklara Cumhuriyetin faziletleri anlatılmaktadır.

‘O da bir çocuğu’ (Doğan Kardeş Dergisi, 1965, Ekim, s.8) sayfasında Dr. Albert Schweitzer (1875-1965) hakkında bilgiler verilmektedir. Doksan yıllık ömrünün çoğunu Afrika’da geçiren ve oradaki salgın hastalıklara karşı insanlara yardım ettiğinden bahsedilen Dr. Albert Schweitzer’in çocukluğundan kesitler verilerek, çocuklara yol gösterilmektedir.

‘Doktor Amcanın Anlattıkları’ (Doğan Kardeş Dergisi, 1965, Ekim, s.19) sayfasında Plörezi (Sulu Zatülcenp) hastalığına yakalanan Zeynep’ten bahsedilmektedir. Yazıda solunum yoluyla bulaşan ve akciğerlerin iltihaplanmasına neden olan hastalık ve çocukların bundan korunmak için ne yapmaları gerektiğinden bahsedilmektedir.

‘Uzayda Yapayalnız Bir Yolcu!’ (Doğan Kardeş Dergisi, 1965, Ekim, s.21) başlığı altında Merih gezegeninin resimlerini çekmek amacıyla yollanan uzay aracı Mariner 4’ün 14 Temmuz 1965’de gezegenin fotoğraflarını çekecek kadar yakınından geçtiği bir güncel haber olarak verilmektedir.

‘Eğlenceli Bir Deney! Kaybolan Tavşan’ (Doğan Kardeş Dergisi, 1965, Ekim, s.35) adlı yazıda ‘bir su bardağı, bir fincan tabağı ve bir de tavşan resmi’ ile güneş ışınlarının kırılması anlatılmakta, bu şekilde çocukları eğlendirerek bilgilendirme amacının güdüldüğü görülmektedir.

‘Dişlerimiz! Dişlerimiz!’ (Doğan Kardeş Dergisi, 1965, Ekim, s.45) adlı yazıda, “... Hasta dişler yalnız ağızımızın görünüşünü çirkinleştirmekle kalmaz, nefesimizin fena kokmasına da yol açarlar. Çevremizdeki insanlar rahatsız olurlar, bize yaklaşmak, bizimle konuşmak, dostluk etmek istemezler...” ifadelerine yer verilerek genelde sağlığa özelde diş sağlığına verilmesi gereken önem yinelenmekte ve söz konusu önem, insanlarla olan ilişkilere dayanarak aktarılmaktadır.

3.2.3. Kasım 1965

‘10 Kasım Yaklaşıyor’ (Doğan Kardeş Dergisi, 1965, Kasım, s.3) adlı yazıda “Üzülmeyelim Atatürk’ü görmedik diye! Hepimizin gönlünde bir Atatürk yatıyor! O’nun kutsal hatırası dipdiri içimizde. Yaşamamızdaki umut ve ışık O. Her geçen yıl O’nun sevgisi benliğimizde

daha da perçinleşiyor. Bizler O'nun yıkılmış bir toplumdan yarattığı dinç ulusun çocuklarıyız..." sözleriyle Atatürk sevgisinin çocuklara aşılarmaya çalışıldığını görmekteyiz.

'Doktor Amca'nın Anlattıkları' (Doğan Kardeş Dergisi, 1965, Kasım, s.40) sayfasında 'Sonbaharla Gelenler' isimli bir yazıya yer verilerek bronşit gribal olan Ahmet'le doktor amca arasında geçen konuşmalara yer verilerek, meyve suyu ve C vitamini içeren gıdalar alınmasının faydaları üzerinde durulmuştur.

'Karagöz Oynuyoruz' (Doğan Kardeş Dergisi, 1965, Kasım, s.11) sayfasında 'Atatürk'ü Düşündükçe' isimli yazıda Karagöz ve oğlu Karagözcük arasında 10 Kasım münasebetiyle geçen konuşmalarda Atatürk'ün ne kadar büyük bir lider olduğu ve Samsun'a çıkışıyla birlikte ülkeyi nasıl kurtardığı üzerinde durulmaktadır

1965 yılı, bilimsel bakış açısı ve araştırmacı yönü gelişmiş, matematik, fen, coğrafya, tarih gibi alanlarda bilgi ve merak düzeyi artmış, deneysel yöntemleri uygulama konusunda öncelik alabilen, çalışkan, yardımsever, saygılı, zaman yönetimi konusunda farkındalığı artmış, sürekli yeni bir şeyler öğrenme ve kendilerini geliştirme konusunda azimli ve istekli, sağlığına dikkat edebilen, sevecen, kitap okuyarak kendini sürekli güncelleyen, iyi bir vatandaş olmanın yanı sıra iyi bir insan olarak yetişmiş çocuk imajı oluşturulmaya çalışılmıştır. 1965 yılı derginin 20.yılı olması nedeniyle Doğan Kardeş 20. yıl sergisi düzenlendiğini ve edebî yazılarda sevgi ve kendine güvenme, kendi niteliklerinin farkında olma temalarını ön plana çıkaran, tatil aylarında tembellik etmemeyi ve zihinsel gelişimi salık veren içerik ve iletilere sahip bir yıl olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.3. 1969 Yılında Doğan Kardeş Dergisi

1969 yılında dergide ilk dikkat çeken özellik kapakta yapılan farklılıktır. Bu yılda yayımlanan dergilerin birçoğunda kapak sayfası olarak çizgi romanların kullanılması yönünde bir değişim gözlemlenmiştir. Söz konusu yılda dergi haftalık olarak toplam 48 sayı olarak yayımlanmıştır.

3.3.1. Eylül 1969

Eylül ayında yayımlanan dergilerde çizgi roman oldukça geniş yer verildiği görülmektedir. 'Ateş Kaptan' isimli çizgi roman derginin bu ay yayımlanan her sayısında yer almaktadır.

'Cumhuriyet Çağındaki Pullarda Ünlü Türkler' (Doğan Kardeş Dergisi, 1969, 8 Eylül, s.3) isimli yazıda Ziya Gökalp, Zübeyde Hanım, Atatürk, Mehmet Akif Ersoy gibi kişiler pullar ile gösterilerek haklarında ansiklopedik bilgiler verilmiştir. Derginin 22 Eylül tarihli sayısında da aynı köşeye yer verilmiş ve Fuzuli, Mimar Sinan, Kâtip Çelebi gibi kişiler hakkında bilgiler verilmektedir.

'Filler Okulu' (Doğan Kardeş Dergisi, 1969, 29 Eylül, s.5) isimli yazıda filler hakkında detaylı bilgiler verilmekte ve Afrika'da fil yetiştiriciliği çocuklara anlatılmaktadır.

Derginin bu ayki sayılarında 'Ateş Kaptan' isimli bir çizgi roman serisi yer almaktadır. Geçtiğimiz yıllardaki öğretici bölümlerin derginin bu döneminde oldukça azaltıldığı, yerine ise batı kökenli çizgi romanların eklenmiş olduğu görülmektedir.

3.3.2. Ekim 1969

'Sağlık Korunumu' (Doğan Kardeş Dergisi, 1969, 6 Ekim, s.7) isimli yazıda sağlık korunumunun görevinin sadece bulaşıcı hastalıkların tedavisi olmadığı anlatılmaktadır. İnsanların hayatının farklı ortamlarda geçtiği ve sağlıklarını devam ettirebilmeleri için gerekli kurallara uymaları gerektiği üzerinde durularak çocuklara genel sağlık kuralları hakkında bilgiler verilmektedir.

‘Dağlarda Altın Var!’ (Doğan Kardeş Dergisi, 1969, 13 Ekim, s.6) isimli yazıda ise Kaliforniya’da bulunan dağlardaki altın arayıcılarından ve altını nasıl bulduklarından bahsedilerek çocuklara hem coğrafi bilgiler aktarılmakta hem de genel kültür bilgisi edinmeleri sağlanmaktadır.

‘Ölümünün 120. yıldönümünde Edgar Allan Poe’ (Doğan Kardeş Dergisi, 1969, 13 Ekim, s.12) isimli yazıda ‘şiirli ve esrarlı hikâyelerin biricik ustası’ olarak tanıtılan sanatçının hayatı ve eserleri hakkında detaylı bilgiler verilmektedir.

‘Cumhuriyet’e giden Yol’ (Doğan Kardeş Dergisi, 1969, 27 Ekim, s.3) isminde bir yazı kaleme alınarak daha önceki yıllarda olduğu gibi millî mücadele ve Cumhuriyet’in ilan süreci hakkında çocuklara tarihî bilgiler verilmektedir.

Yine aynı sayıda ‘Mehmet Akif Ersoy’ adında bir yazı kaleme alınmış ve İstiklal Marşı yazarımızın hayatından kesitler verilerek Kurtuluş Savaşı öncesi ve sonrası çocuklara aktarılmıştır.

3.3.3. Kasım 1969

‘Yiğitler Yoldaşı At’ (Doğan Kardeş Dergisi, 1969, 3 Kasım, s.7) isimli yazıda “Atın ince güzelliği ve gücü onu insanla birlikte yaşayagelen hayvanların en sevileni yapmıştır...” ifadeleri ile at ve insan arasındaki bağdan bahsedilerek çocuklara hayvan sevgisi kazandırma yönünde bir amaç güdülmüştür.

‘O Gün’ (Doğan Kardeş Dergisi, 1969, 10 Kasım, s.2) isimli yazıda 10 Kasım üzerinde durularak Atatürk ve Cumhuriyet temaları işlenmiş, böylelikle çocuklara millî duygular aşılarmaya çalışılmıştır. Yine aynı sayıda ‘Atatürk’ün Çocukluğu’ (Doğan Kardeş Dergisi, 1969, 10 Kasım, s.5) adlı yazıda doğumu, yaşantısı ve ailesi hakkında bilgiler verilerek Atatürk’ün Selanik’te doğduğu ev fotoğraflanmıştır.

‘Atatürk ve Çocuklar’ (Doğan Kardeş Dergisi, 1969, 10 Kasım, s.10) isimli sayfada ise Atatürk’ün 5 Mayıs 1922’de Ankara’da bir müsamerede Gültekin isimli çocukla geçen konuşmalarına yer verilerek O’nun çocuk sevgisi ile ilgili tarafı çocuklara aktarılmaya çalışılmıştır.

Derginin bu yılda yayımlanan sayılarında amaç çocukların, ünlü Türk düşünür ve yazarları rol model olarak şekillenen ve kendini geliştiren, bilgi ve birikimi yüksek bireyler olarak yetişmeleridir. Bu hedef daha çok çizgi roman ve görseller kullanılarak gerçekleştirilmeye çalışılmış, hikâye, şiir gibi yazılar azaltılmıştır. Bunun yanında sağlık ile ilgili kurallara hâkim, genel kültür, yerel coğrafya ve dünya coğrafyası ile ilgili bilgi ve görgüye sahip, Türk yazar ve düşünürlerin yanı sıra dünyaca ünlü yazarları tanıyan, yine Cumhuriyete giden yolun, Millî Mücadele ve Kurtuluş savaşının, millî bağımsızlığın öneminin farkında, insan sevgisinin yanı sıra hayvan sevgisine de sahip, Atatürk’ü tanıyıp seven bireyler olarak yetişmeleri amaçlanmış, o yönde bir çocuk imajı oluşturulmuştur.

3.4. 1973 Yılında Doğan Kardeş Dergisi

1973 yılı kapaklarında çocuk fotoğrafları ve bu fotoğraflarla ilgili yazılara yer verilmektedir.

3.4.1. Eylül 1973

‘Resimli Bilgiler’ sayfasında ‘Atların Özgür Yaşayışları’ adlı yazıda atların tarihsel gelişiminden ve insan ile olan ilişkilerinden söz edilerek günümüzde Asya’da halen yabani atlara rastlamanın mümkün olduğu anlatılmaktadır (Doğan Kardeş Dergisi, 1973, 24 Eylül, s.4). Bu yazıda çocuklara hem hayvan sevgisi hem de atın Türk kültüründeki önemi aktarılmaktadır.

‘Kan Dökücü Pirhana’yı Tanır Mısınız?’ isimli yazıda bu balık cinsinin yaşamış olduğu coğrafyadan, fizyolojik özelliklerinden ve kana olan duyarlılıklarından bahsedilmektedir. Yine aynı

sayfada ‘Görgü-Bilgi-Saygı’ isimli yazıda görgü kuralları ve büyüklere saygı ile unsurlar maddeler halinde çocuklara aktarılmaktadır (Doğan Kardeş Dergisi, 1973, 24 Eylül, s.10).

‘Çocuklar Soruyor’ köşesinde ‘Havanın Isısı Kolay Ölçülür mü?’ başlığı altında çocuklara termometre hakkında detaylı bilgiler verilerek sıcaklığı nasıl ölçtüğü anlatılmıştır. Sayfanın devamında ‘Higroskop Nedir, Nasıl Çalışır’ başlığı ile havanın nemini ölçen bu alet hakkında detaylı bilgilere yer verilmiştir. ‘Kurulamayan Saat Var mıdır?’ isimli yazıda ise elektrikli saatlerden bahsedilerek bu tür saatlerin o günkü saatlerden farkları çocuklara anlatılmaktadır (Doğan Kardeş Dergisi, 1973, 24 Eylül, s.11).

‘Timsahların Yaşayışlarını Bilir misiniz?’ isimli yazıda timsahlar ve yaşayışları hakkında bilgiler verilerek derilerinin, çantacılık ve ayakkabıcılıkta kullanıldığı anlatılmaktadır (Doğan Kardeş Dergisi, 1973, 24 Eylül, s.18).

‘Dünyada Neler Oluyor’ (Doğan Kardeş Dergisi, 1973, 24 Eylül, s.26) köşesinde insan ve hayvanların bulunduğu fotoğraflara yer verilerek çocuklara hayvan sevgisi ile bilgiler verilmektedir. Aynı köşede ‘Otobüslerden Kitaplıklar Yapıyorlar’ adlı yazıda Japonya’da artık çalışmayacak kadar eski olan otobüslerin seyyar kütüphanelere çevrildiği çocuklara aktarılmaktadır.

‘Dört Yüz Milyon Yıldan Günümüze Kalanlar’ (Doğan Kardeş Dergisi, 24 Eylül 1973, s.29) adlı yazıda ise fosiller hakkında bilgiler verilerek, fosillerin bugün dünyanın en kıymetli mücevherlerinden olduğu anlatılmaktadır.

‘Resimli Bilgiler’ sayfasında ‘Fillerin Toplantısı’ (Doğan Kardeş Dergisi, 24 Eylül 1973, s.4) isimli yazıda Asya filleri ve bu fillerin yaşayışları hakkında çocuklara detaylı bilgiler verilmektedir. Yine hayvanlarla ilgili bilgi içeren başka bir yazı da ‘Timsahın Kürdanı’ (Doğan Kardeş Dergisi, 17 Eylül 1973, s.3) adlı metindir. Burada timsahların bazı kuş türlerine dişlerini temizlemek için ağızlarını açtığı ve dişlerinde biriken et parçalarını bu kuşların yediğinin bilgisi çocuklara aktarılmaktadır.

‘Görgü-Bilgi-Saygı’ (Doğan Kardeş Dergisi, 17 Eylül 1973, s.10) köşesinde çocuklara yemek yeme kuralları hakkında maddeler halinde bilgiler verilerek bu kurallara uymalara gerektiği salık verilmektedir.

Çocukların Gazetesi sayfasında ‘Bunun Ne Olduğunu Anlayabilir Misiniz?’ (Doğan Kardeş Dergisi, 17 Eylül 1973, s.11) isimli yazıda Apollo-15 astronotları tarafından aydan dünyaya getirilmiş bir taş parçasının mikroskopla bin defa büyütülmüş bir fotoğrafına yer verilerek bu taşın şuanda Buffalo Üniversitesi’nde yer aldığının bilgisi çocuklara aktarılmaktadır.

‘Geleceğin Yelkencileri’ adlı sayfada ‘İstanbul Yelken Kulübünde Bir Gün’ (Doğan Kardeş Dergisi, 17 Eylül 1973, s.17-18) adlı bir yazıya görsellerle birlikte yer verilerek çocuklara yelken sporu tanıtmaya çalışılmıştır.

‘Kızlar Sizin İçin’ adlı sayfada ‘Sicim İşleri’ (Doğan Kardeş Dergisi, 17 Eylül 1973, s.22) adlı bir yazıya yer verilerek sicimden kemer ve çanta yapma tarifi verilmiştir. Burada çocuklara elişi becerisi kazandırma amacının güdüldüğü görülmektedir.

Resimli Bilgiler’ sayfasında ‘Gökyüzünün Pamuk Tarlaları: Bulutlar’ (Doğan Kardeş Dergisi, 10 Eylül 1973, s.4) isimli bir yazıya yer verilerek yüksek, ara ve alçak bulut çeşitleri ile bunların özellikleri hakkında çocuklara detaylı bilgiler verilmektedir.

‘1980 Olimpiyatları İçin Hazırlar’ (Doğan Kardeş Dergisi, 10 Eylül 1973, s.26-27) adlı yazıda İtalya’da Roma Olimpiyat Stadında 1980 Olimpiyatları için hazırlanan İtalyan çocuklara ve spor dallarına ait bilgiler verilerek çocuklar spora özendirilmeye çalışılmıştır.

Çocukların Gazetesi sayfasında üç farklı yazı yer almaktadır. Bunların ilki olan ‘Kızını Boğulmaktan Kurtaran Kör Baba’ adlı yazıda doğuştan kör olan Amerikalı Blythe Sullivan ismindeki babanın suya düşen kızını baloncuk seslerini işiterek kurtardığından ve körlerin hislerinin çok kuvvetli olduğundan söz etmektedir. İkinci yazıda ise ‘Körlerin Başarılı Davranışları’ başlığı altında altı kör çocuğun 3.370 metre yükseklikte bir tepeye çıkış başarıları konu edilmektedir. Son yazıda ise ‘Afrika’da Ölüm Kol Geziyor’ başlığı altında Afrika’daki kuraklık ve buna bağlı olarak ortaya çıkan ölümlerden bahsedilmektedir (Doğan Kardeş Dergisi, 3 Eylül 1973, s.11).

‘Mars’ın Mariner 9 Tarafından Çekilen Fotoğrafları’ (Doğan Kardeş Dergisi, 17 Eylül 1973, s.22-23) adlı sayfada bu uydu tarafından çekilmiş olan fotoğraflara ve yapılan yolculuğun detaylarına yer verilerek çocuklar bilimsel gelişmelerden haberdar edilmektedir.

3.4.2. Ekim 1973

‘Dünün ve Bugünün Trenleri’ (Doğan Kardeş Dergisi, 3 Ekim 1973, s.4) adlı yazıda buharlı lokomotiflerden başlayarak o yıllara kadar uzanan trenin serüveni çocuklara aktarılmaktadır. ‘Bunları Biliyor Musunuz?’ isimli yazıda yunus balığı ve daha küçük bir yunus türü olan domuz balığı hakkında çocuklara öğretici bilgiler aktarılmaktadır (Doğan Kardeş Dergisi, 8 Ekim 1973, s.10).

‘Resimli Bilgiler’ sayfasında (Doğan Kardeş Dergisi, 15 Ekim 1973, s.4) ‘İlkel Sallardan, Modern Gemiye’ isimli yazıda basit bir kütükten modern gemiciliğe uzanan geminin serüveni çocuklara görsellerle desteklenerek anlatılmış, uygarlıklara ait gemiler de resmedilmiştir. Bilimsel ve tarihsel gelişmeler bu yolla çocuklara aktarılmaya çalışılmıştır.

‘Şimşeklerle Uçakların Savaşı’ (Doğan Kardeş Dergisi, 15 Ekim 1973, s.11) isimli yazıda II. Dünya Savaşı sırasında bir Amerikan bombardıman uçağının yoğun elektrik yüklü bir buluta girdiğinden ve bu olaydan sonra Amerikan bilim adamlarının şimşeklere önlem olarak yaptığı çalışmalar çocuklara aktarılmaktadır. Yazıda coğrafi bilgilerin yanı sıra fizik bilgileri de verilerek bilim için insanların nasıl fedakârca çalıştıkları çocuklara anlatılmaktadır.

‘Yumurcak ve Tatlı Rüyası’ (Doğan Kardeş Dergisi, 15 Ekim 1973, s.29) adlı yazıda Yumurcak Küçük Kovboy isimli film setinden fotoğraflarla birlikte İlker İnanoğlu’nun (Yumurcak) at sevgisinin nasıl başladığı çocuklara anlatılarak rol model olarak gösterilmektedir.

‘Resimli Bilgiler’ sayfasında ‘Kuşlardan Uçaklara’ (Doğan Kardeş Dergisi, 15 Ekim 1973, s.4) adlı yazıda insanoğlunun uçmaya olan merakından ve havacılık tarihindeki önemli sıçramalardan bahsedilerek yine bilimsel gelişmeler tarihsel bir anlatım tarzı ile çocuklara aktarılmaya çalışılmıştır.

‘Fosilleşmiş Sakızın Ne Olduğunu Biliyor muydunuz?’ (Doğan Kardeş Dergisi, 15 Ekim 1973, s.11) adlı yazıda kehribar adındaki kıymetli bir taşın aslında fosilleşmiş çam sakızı olduğu ve tarih boyunca kullanım alanları çocuklara anlatılarak yine bilimsel açıdan çocuklar donanımlı hale getirilmeye çalışılmıştır. Aynı sayfanın devamında ‘Kırbaç Niçin Şaklar’ adındaki yazıda ise kırbağın nasıl şakladığı fiziksel açıklamalarla çocuklara aktarılmıştır.

‘Resimli Bilgiler’ sayfasında ‘En Uzun Boyunlu ve Bacaklı Hayvan’ (Doğan Kardeş Dergisi, 29 Ekim 1973, s.4) isimli yazıda Zürafa hakkında bilgiler verilmiştir. Verilen bilgilerin yine bilimsel unsurlarla açıklandığı ve tarihsel efsanelerle de zürafalar hakkında çocuklara genel kültür bilgilerinin aktarıldığı görülmektedir.

‘Cumhuriyetimiz 50 Yaşında’ (Doğan Kardeş Dergisi, 29 Ekim 1973, s.10) isimli sayfada ‘50. Yıl Marşı’ ve ‘Atatürk Diyor Ki’ isimli yazı kaleme alınmış ve Atatürk’ün sözlerine yer verilerek çocuklara Atatürk ve Cumhuriyet sevgisi aşılanmaya çalışılmıştır.

‘Atatürk’ün Başka Bir Yönü’ (Doğan Kardeş Dergisi, 29 Ekim 1973, s.11) adlı yazıda ise Atatürk’ün bilmediğimiz bir yönünün de şairlik olduğu anlatılmakta ve O’nun Oğuzoğulları isimli şiirine yer verilmektedir.

*Asya’nın ortasında
Oğuzoğulları
Avrupa’nın Alplerinde
Oğuzoğulları
Doğudan çıkan biz, batıdan yine biz
Nerede olsa, ne olsa kendimizi biliriz.
Hep insanlar kendilerini bilseler,
Bilinir o zamanki hep biziz.
Türk sadece bir milletin adı değildir.
Ey birbirine diş bileyen yığınlar,
En yığın yığın insan gafletleri
Yırtılmış gözlerdeki gafletten perde,
Dünya o zaman görececek hakikat nerede?*

Aynı sayıda ‘Cumhuriyet’in 50. Yılında’ (Doğan Kardeş Dergisi, 29 Ekim 1973, s.17) adlı yazıda üç yıldır geceli gündüzlü çalışılan Boğaziçi asma köprüsünün Cumhuriyet’in 50. yılına yetiştiği belirtilmekte ve artık bir insanın Avrupa’dan Asya’ya yürüyerek geçebileceği anlatılmaktadır.

‘Resimli Bilgiler’ sayfasında ‘Harika Kanatlar’ isminde bir yazıya yer verilerek kelebeklerin yaşam alanları ve kanatlarının özellikleri bilimsel verilerle çocuklara açıklanmaktadır. Yine aynı sayfada ‘Kırağı Nasıl Meydana Gelir’ başlığı altında kırağının meydana geldiği atmosferik süreç hakkında çocuklara bilgiler verilmektedir (Doğan Kardeş Dergisi, 1 Ekim 1973, s.4).

‘Görgü-Bilgi-Saygı’ (Doğan Kardeş Dergisi, 1 Ekim 1973, s.10) köşesinde misafirlikte uyulması gereken kurallarla ilgili çocuklara maddeler halinde bilgiler aktarılmaktadır.

‘Okyanus Hayatının Sembolü: Deniz Atları’ (Doğan Kardeş Dergisi, 1 Ekim 1973, s.11) isimli yazıda denizatları ve yaşam alanları ile onların gizemlerinden bahsedilerek çocuklara bilgiler aktarılmaktadır.

‘Yuvaya Bir Yıldız Düştü’ (Doğan Kardeş Dergisi, 1 Ekim 1973, s.16-17) isimli yazıda Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından açılan Alemdar Çocuk Yuvası’nı ziyaret eden Sezercik ve orada geçirmiş olduğu saatler görsellerle desteklenerek çocuklara aktarılmış, böylelikle çocuklarda farkındalık uyandırılmaya çalışılmıştır.

3.4.3. Kasım 1973

Resimli Bilgiler sayfasında ‘Televizyon Mucizesi’ (Doğan Kardeş Dergisi, 5 Kasım 1973, s.4) isimli yazıda televizyonda izlemiş olduğumuz görüntünün hangi aşamalardan geçerek ekrana yansıdığı hakkında çocuklara görsel olarak bilgiler aktarılmıştır.

‘Kızılay Ne Zaman ve Niçin Kuruldu’ (Doğan Kardeş Dergisi, 5 Kasım 1973, s.11) isimli yazıda bir önceki haftanın Kızılay Haftası olması nedeniyle çocuklara Kızılay’ın 1868 yılında

Hilal-i Ahmer Cemiyeti adı altında kuruluşundan ve bu kuruluşun görevleri hakkında çocuklara bilgiler aktarılmaktadır.

‘Bilinmeyen Bir Ülke Denizaltı’ (Doğan Kardeş Dergisi, 5 Kasım 1973, s.16-17) isimli yazıda deniz dibi araştırmaları, deniz dibi canlıları, deniz dibindeki basınç ve ilginç yaşam hakkında çocuklara bilimsel verilerle açıklamalar yapılmaktadır.

‘Hayatın İçinden’ sayfasında ‘Yediğimiz Ekmek’ (Doğan Kardeş Dergisi, 5 Kasım 1973, s.26-27) adlı bir yazıya yer verilerek ekmeğin buğdayla başlayan serüvenine ve ekmek fabrikasında ekmeğin nasıl yapıldığına dair bilgiler çocuklara görsellerle desteklenerek aktarılmıştır.

‘Ender Görülen Bir Yaratık!’ (Doğan Kardeş Dergisi, 5 Kasım 1973, s.28) adlı yazıda deniz tavşanı hakkında çocuklara detaylı bilgiler verilerek genel kültürleri arttırılmaya çalışılmaktadır.

‘Dünün Kıyafetleri’ (Doğan Kardeş Dergisi, 5 Kasım 1973, s.29) adlı köşede 19. yüzyılda yaşayan Kaptan-ı Derya ve yardımcılarının kıyafetlerine yer verilerek bu rütbenin bugünkü karşılığının Deniz Kuvvetleri Komutanı olduğu bilgisi çocuklara aktarılmaktadır.

‘Resimli Bilgiler’ sayfasında ‘Televizyonun Uzay Gezisi’ (Doğan Kardeş Dergisi, 12 Kasım 1973, s.4) adlı bir yazıya yer verilerek televizyonun ilmi araştırmalarda özellikle de uzay araştırmalarında nasıl bir işlev gördüğü ve aydan dünyaya nasıl yayın yapıldığı çocuklara görsellerle birlikte aktarılmıştır.

‘Dünyanın Yeni Yetme Harikaları’ (Doğan Kardeş Dergisi, 12 Kasım 1973, s.11) adlı köşede küçük yaşta yetenekli çocuklara fotoğrafları ile yer verilerek çocuklara rol modeller aracılığıyla yol gösterilmektedir. Çocukların tiyatro ve müzik aletleri ile olan ilişkileri bu köşede ön plana çıkarılmaktadır.

‘Dünyada Neler Oluyor’ (Doğan Kardeş Dergisi, 12 Kasım 1973, s.10) isimli sayfada İtalyan öğrencilerin yaptığı bir kazı çalışmasında buldukları mamut dişlerinden, Paris’te yapılmış olan yuvarlak otomobilden ve Taylan’da fillerle yapılan futbol maçından bahsedilerek çocuklara dünyadaki gelişmeler hakkında bilgiler aktarılmaktadır.

‘Bilinmeyen Bir Ülke Denizaltı’ (Doğan Kardeş Dergisi, 12 Kasım 1973, s.16-17) yazı dizisinin bu sayısında deniz fosforu olayının nasıl gerçekleştiği, deniz kayaları, mercanlar, deniz kirpileri ve denizyıldızı gibi canlılar anlatılarak çocuklara görsellerle birlikte bilgiler aktarılmaktadır.

‘Hayatın İçinden’ sayfasında ‘Gezdiğimiz Parklar’ (Doğan Kardeş Dergisi, 12 Kasım 1973, s.26-27) isimli bir yazıya yer verilerek Gülhane Parkından görseller ve Park ve Bahçeler Müdürlüğü görevlileri ile yapılan konuşmalara yer verilerek çocuklara günlük yaşamlarında kullandıkları parkların temizliği ve bakımı ile ilgili bilgiler aktarılmaktadır.

‘Resimli Bilgiler’ sayfasında ‘Sincaplar’ (Doğan Kardeş Dergisi, 19 Kasım 1973, s.4) adlı yazıya yer verilerek sevimli, sezgileri kuvvetli ve çabuk hareket eden canlılar olarak sincaplar ve onların yaşamları hakkında detaylı bilgiler verilerek çocukların bu yöndeki genel kültür bilgileri arttırılmaya çalışılmaktadır.

‘Bunları Biliyor Musunuz’ (Doğan Kardeş Dergisi, 19 Kasım 1973, s.11) köşesinde Göremedeki Peri Bacaları’ adlı bir yazıya yer verilerek peri bacalarının oluşumu ve bulunduğu coğrafya hakkında çocuklara coğrafi bilgiler aktarılmıştır.

‘Hayatın İçinden’ sayfasında ‘İçtiğimiz Süt’ (Doğan Kardeş Dergisi, 19 Kasım 1973, s.22-23) adlı bir yazıya yer verilerek Bakırköy Süt Endüstrisi Kurumu tanıtılarak sütün köylerde başlayan öyküsü, fabrikada pastörize edilme süreci ve burada bulunan makineler hakkında çocuklara görsel olarak bilgiler aktarılmakta ve genel kültür düzeyleri arttırılmaya çalışılmaktadır.

1973 yılı çocuklara görgülü, bilgili ve saygılı olmayı aşıl原因, dünyadaki gelişmelerden ve bilimsel unsurlardan sıklıkla bahseden bir tarzda şekillenmiştir.

Bu dönemde çocuğa dair ideal bir Türk çocuğu ya da Cumhuriyet çocuğu gibi kimliklendirmenin güdülmediğı, dolayısıyla idealize edilmiş bir çocuk imajı oluşturmaktan ziyade genel kültür düzeyi gelişmiş çocuklar oluşturulmaya çalışıldığı görölmektedir. Aslında bu dönemde ‘çocuk’ bir yerde durdurulmaktadır. Derginin yaşanan toplumsal gerilimler, istikrarsızlıklar, önemli dönüşümler, ortaklık ve bütünlük anlayışından, gruplaşmalardan ve dönemin siyasi çehresinden uzaklaşarak durduğunu söylemek doğru olacaktır. Şunu da belirtmek gerekir ki derginin durmuş olduğu noktanın temelinde Cumhuriyet çocuğu olma, iyi bir Türk vatandaşı olma, Atatürk çocuğu olma gibi unsurlar vardır. Bu duruş bu temel ilkeler çerçevesinde gerçekleşmiştir.

3.5. 1977 Yılında Doğan Kardeş Dergisi

1977 yılında dergi, haftalık ve 32 sayfa olarak yayımlanmıştır. Toplam 48 sayı olarak yayımlanan derginin sahibi ‘Doğan Kardeş Matbaacılık Sanayii A.Ş. Adına’ Kemal Erhan, ‘Yazı İşleri Müdürü’ ise Şevket Rado’dur.

3.5.1. Eylül 1977

‘Yelkenliyle Denize Çıkıyoruz’ (Doğan Kardeş Dergisi, 5 Eylül 1977, s.4-5) isimli yazıda bir yelkenliye ait parçalar, rüzgârla ve yönleri hakkında çocuklara bilgiler verilerek bu spora yönelik yönlendirmeler yapılmaktadır.

‘Dünyanın Yedi Harikasından Biri Daha’ adlı sayfada ‘İskenderiye Feneri’ (Doğan Kardeş Dergisi, 5 Eylül 1977, s.18-19) konu edilerek bu fenerin tarihçesi ve bulunduğu coğrafyanın tarihi hakkında çocuklara bilgiler verilerek hem genel kültür hem de tarih bilgileri arttırılmaya çalışılmıştır.

‘Pul Toplayalım’ isimli sayfada ‘İlery Tanıtan İlk Pul 1898’de Çıktı’ (Doğan Kardeş Dergisi, 5 Eylül 1977, s.22-23) başlığı ile 1958-1960 yılları arasında PTT İdaresi tarafından çıkarılan Memleket Serisi pulları tanıtılarak çocuklara bir hobi olarak pul koleksiyonu yapma konusunda yönlendirmeler yapılmaktadır.

‘Köpekler Acaba Rüya Görürler Mi?’ (Doğan Kardeş Dergisi, 5 Eylül 1977, s.26-27) isimli yazıda köpekler hakkında detaylı bilgiler verilerek, onların insan dostu hayvanlar olduğu anlatılarak çocuklara hayvan sevgisi aşılınmaya çalışılmaktadır.

‘Bir Kulübe Yapıyoruz’ (Doğan Kardeş Dergisi, 12 Eylül 1977, s.3-5) isimli yazıda ağaç ev yapımı ve çeşitleri konusunda çocuklara görsel bilgiler verilerek çocuklara el becerilerini geliştirecek unsurlar aktarılmaya çalışılmaktadır.

‘Çocukken Yıldız Olanlar’ (Doğan Kardeş Dergisi, 12 Eylül 1977, s.8-9) adlı yazıda Ayşecik’ten Ayşe Mat’a kadar sinema ve TV ekranlarının çocuk yıldızları tanıtılmış ve çocuklara rol model olarak bu çocuklar örnek gösterilmiştir.

‘O Bir Bilim Yıldızıydı’ (Doğan Kardeş Dergisi, 12 Eylül 1977, s.14-15) adlı sayfada Radium’u keşfeden Marie ve Pierre Curie’den bahsedilerek bu maddenin bilim dünyasına kazandırdıklarından ve bu kişilerin hayatlarından bahsedilmektedir. Bu yazıda çocuklara bilimsel bilgilerin verilmesinin yanı sıra örnek kişilikler gösterilerek onların da böyle buluşlar yapabileceğı konusunda yönlendirmeler yapılmaktadır.

‘Bir Padişahın Çocuğu Doğunca’ (Doğan Kardeş Dergisi, 12 Eylül 1977, s.21-22) isimli yazıda Osmanlı Padişahlarından birinin çocuğu doğunca uygulanan ritüellerden, haremnden ve enderundan bahsedilerek çocuklara hem tarihî bilgiler verilmiş hem de genel kültür bilgileri aktarılmaya çalışılmıştır.

‘Dünyanın Yedi Harikası’ sayfasında ‘Efes’teki Artemis Mabedi’ (Doğan Kardeş Dergisi, 12 Eylül 1977, s.27) ele alınarak bu mabedin hikâyesi ve özellikleri çocuklara aktarılmıştır. Bu yazıda yine çocuklara hem tarih bilgisi aktarılmış hem de genel kültür bilgileri verilmiştir.

‘Yüreğinizi Hayvan Sevgisine Açık Tutunuz’ (Doğan Kardeş Dergisi, 26 Eylül 1977, s.3) adlı yazıda, “hayvanlara karşı iyi davranan, canlıların en gelişmiş insanlara karşı da merhametli, yüce gönüllü olur” denilerek iyi ve ince ruhlu olmayı, hayata nesnel bir şekilde bakan çocuklar olarak yaşamayı ve hayvan sevgisini çocuklara aşılarmayı amaçlayan bir yazı olarak karşımıza çıkmaktadır.

‘Hayvan Dostları’ (Doğan Kardeş Dergisi, 26 Eylül 1977, s.4-5) isimli sayfada dönemin sanatçıları Türkan Şoray, Emel Sayın, Nisa Serezli, Müjdat Gezen, Kartal Tibet, Fatma Girik gibi kişiler evlerinde besledikleri hayvanlarla resmedilerek çocuklara yine hayvan sevgisi bu rol modellerle aktarılmaya çalışılmıştır.

‘Güneş Tuzakları’ (Doğan Kardeş Dergisi, 26 Eylül 1977, s.8-9) isimli yazıda güneş ışınlarını enerjiye çevirmek için İngiltere ve Amerika’da üretilen yüzlerce dev ayna görsel olarak çocuklara aktararak dünyadaki bilimsel gelişmeler çocuklara anlatılmaktadır.

‘İstanbul’un En Güzel Seyredildiği Yer’ (Doğan Kardeş Dergisi, 26 Eylül 1977, s.22-23) isimli yazıda 180 basamaklı merdivenle çıkılan ve bir yangın izleme kulesi olarak kullanılan Beyazıt Kulesi anlatılmakta, bu anlatımda Osmanlı dönemi Tulumbacı teşkilatı gibi tarihi unsurlar hakkında da çocuklara bilgiler verilmektedir.

‘Fotoğraf Makinesinin Gelişimi’ (Doğan Kardeş Dergisi, 26 Eylül 1977, s.23) isimli yazıda ise ilk savaş fotoğrafçısı olan Robert Fenton’un askeri kampı fotoğraflamada çektiği zorluklardan ve 19.yüzyıldaki savaş fotoğrafçılarından bahsedilerek, fotoğrafçılığın 19.yüzyıldaki haliyle kalmış olsaydı günümüz fotoğrafçıların 45 kiloluk fotoğraf malzemesi ile dolaşmaları gerektiği çocuklara anlatılmaktadır.

‘Dünyanın Yedi Harikası’ sayfasında ‘Keops Ehamı’ (Doğan Kardeş Dergisi, 26 Eylül 1977, s.27) konu edilerek Mısır Firavunu Keops’un kendisi için yaptırdığı mezarı olan bu eham detaylı bir şekilde anlatılarak çocuklara hem tarihsel hem de kültürel bilgiler aktarılmıştır.

3.5.2.Ekim 1977

‘Görünmeyeni Göstermeyi Başaran Adam’ (Doğan Kardeş Dergisi, 3 Ekim 1977, s.4-5) adlı yazıda Fizikçi Wilhelm Conrad Röntgen ve onun icadı Röntgen cihazı ele alınarak bu cihazı nasıl keşfettiği, cihazın tıpta nasıl kullanıldığına dair detaylı bilgilere yer verilmiştir. Bu yazıda çocuklara hem tıpla hem de fizikle ilgili bilimsel bilgiler aktarılmaya çalışılmıştır.

‘Geçmiş Günlerden Garip Gerçekler’ (Doğan Kardeş Dergisi, 3 Ekim 1977, s.8-9) adlı sayfada çocuklara ilginç genel kültür bilgileri aktarılmaktadır. Örneğin; “Ortaçağ’da bilim adamları herhangi bir madenden altın çıkarabileceklerini sanıyorlardı. Gece gündüz bununla uğraştılar. Sonuçta nitrit asit, saf alkol ve alumu buldular.- 1452 yılında doğmuş olan ünlü İtalyan ressamı Leonardo Da Vinçi aynı zamanda filozoftu, heykeltıraştı, müzisyendi, mimardı. Bu olağanüstü yetenekli adam helikopter ve denizaltı gemilerini de düşünmüş ve ilk kez planlarını yapmıştır...” şeklinde bilgilere yer verilmiştir.

‘Yabancılar Kapısı Kapalı Köy’ (Doğan Kardeş Dergisi, 3 Ekim 1977, s.17-18) adlı yazıda Çin’in batısında yaşayan Lolo isimli bir kabileden bahsedilmekte ve bu kabilenin yaşadığı yerlere yabancıları kabul etmediklerinden söz edilmektedir. Bu şekilde çocuklara dünyada yaşayan ilginç topluluklar hakkında bilgiler aktarılmaktadır.

‘İstanbul’un Görülecek Yerleri’ (Doğan Kardeş Dergisi, 3 Ekim 1977, s.26-27) adlı yazıda Yeni Camii’den ve bu camiinin yapım sürecinden detaylı bir şekilde bahsedilmektedir. Böylelikle

çocuklara ülkemizde bulunan önemli mimari eserler ve tarihçeleri hakkında bilgiler aktarılmaktadır.

‘Siz de Onlar Gibi Olabilirsiniz’ (Doğan Kardeş Dergisi, 10 Ekim 1977, s.17-18) adlı sayfada ‘Çağdaş müziğimizin tanınmış ustaları nasıl yetiştirler. Siz de onlara nasıl yetişebilirsiniz?’ başlığı altında Cemal Reşit Rey, Hasan Ferit Anlar, Ulvi Cemal Erkin, Necil Kazım Akses, Ahmet Adnan Saygun gibi ünlü sanatçılara ve hayatlarına yer verilerek çocuklara rol model olarak gösterilmeleri sağlanmıştır.

‘Dünya’nın Yedi Harikası’ sayfasında ‘Babil’de Semiramis’in Asma Bahçeleri’ (Doğan Kardeş Dergisi, 10 Ekim 1977, s.26) adlı yazı kaleme alınmıştır. Babil’in Asma bahçeleri ve tarihçesi hakkında çocuklara detaylı bilgiler verilen yazı ile çocuklara coğrafi bilgilerin yanı sıra tarihsel bilgiler aktarılmıştır.

Ayrıca 10 Ekim 1977 sayısının son sayfasında resim, karikatür, yazı, şiir ve fotoğraf alanlarında okuyucular arasında hediyeli yarışmalar düzenleneceğinin bilgisi de çocuklara verilmektedir.

Bin yıl önce atom fiziğinin temelini atan Türk bilgini adıyla ‘Ebu Musa Cabir’ (Doğan Kardeş Dergisi, 17 Ekim 1977, s.12) adına kaleme alınan yazıda Ebu Musa Cabir’in hayatının yanı sıra binlerce yıl öne kurulmuş olan Harran Üniversitesi’nden ve bilim dünyasına kattığı yeniliklerden çocuklara bahsedilmektedir. Bu yazıda da hem bilim tarihi hem de coğrafya ile ilgili bilgiler çocuklara aktarılmaktadır.

Dünya devletlerini tanıtan yeni bir sayfayla karşımıza çıkan sayı öncelikle Avrupa’yı ve burada bulunan Batı Almanya’yı tanıtmaktadır. Fotoğraflarla da desteklenen anlatımda Batı Almanya’nın kurulma süreci, nüfusu, ihraç maddeleri gibi konular çocuklara aktarılarak kültür seviyeleri arttırılmaya çalışılmıştır (Doğan Kardeş Dergisi, 17 Ekim 1977, s.22)

‘Turnuvaların Kupa Dayandıramadığı Tenisçi’ (Doğan Kardeş Dergisi, 17 Ekim 1977, s.23) başlığı altında henüz 20 yaşında birçok kupa kazanmış olan İsveçli tenisçi Björn Borg konu edilerek çocuklara onun hayatı hakkında bilgiler verilmiş ve çocuklara rol model gösterilerek spora yönlendirme konusunda bir yol izlenmiştir.

Ekim’in son haftası yayımlanan sayıda ‘Atatürk ve Cumhuriyet’ (Doğan Kardeş Dergisi, 24 Ekim 1977, s.5) adlı yazıda Atatürk’ün çok eski bir cumhuriyetçi ve bu rejimin çok eski bir taraftarı olduğu belirtilerek, Erzurum Kongresi’nden Cumhuriyet’in ilanına kadar geçen süreç millî duygularla çocuklara aktarılmıştır. Burada da çocuklara Atatürk sevgisi, Cumhuriyet bilinci ve millî duyguların aşılarmaya çalışıldığını görmekteyiz (Doğan Kardeş Dergisi, 24 Ekim 1977, s.15-16).

Yine aynı sayıda Avrupa şehirlerinden Avusturya ve Belçika’nın tanıtıldığını, bu ülkelerin tarihleri, nüfusları ve ticari faaliyetleri hakkında çocuklara bilgiler aktarıldığını görmekteyiz.

‘Pul Toplayalım’ isimli sayfada ‘Atatürk’ün Eserleri ve Devrimleri’ (Doğan Kardeş Dergisi, 24 Ekim 1977, s.17) anma serisinin çıktığının duyurusunun yapıldığını ve fotoğraflarıyla bu pulların öneminin çocuklara aktarıldığı görülmektedir.

3.5.3.Kasım 1977

‘Doğan Kardeş’ten Okuyucularına’ (Doğan Kardeş Dergisi, 7 Kasım 1977, s.2) isimli yazıda “Bu hafta sizlerle büyük bir üzüntüyü yaşıyoruz. Atatürk’ü kaybettiğimiz 10 Kasım gününün unutulmaz kederi yeniden içimizde canlanıyor. O muhteşem insanın kendisini görmüş olanlar kişiliğinin etkisinden kurtulamamışlardır... Atatürk’ün kendisini görmemiş olup da yaşça büyüklerinden ve daha büyüklerinden iştmiş olanlar yine unutamazlar. Çünkü dünyanın en büyük

insanlarından biridir Atatürk...” ifadelerine yer vererek hem 10 Kasım’ın önemi hem de Atatürk sevgisi çocuklara aşılanmaktadır.

‘Düz Duvarda Yürüyorlar’ (Doğan Kardeş Dergisi, 7 Kasım 1977, s.3) adlı yazıda duvarda yürüyen sinekler gibi astronotların da uzayda özel ayakkabılar sayesinde yürüdüğü çocuklara görsellerle anlatılarak çocuklara yerçekimsiz ortamda nasıl hareket edildiğine dair bilimsel veriler aktarılmaktadır.

‘39. Ölüm Yıldönümünde Atatürk’ü Hayatından Sayfalar Okuyarak Anıyoruz’ (Doğan Kardeş Dergisi, 7 Kasım 1977, s.4-5) adlı yazıda Atatürk ile ilgili çeşitli anılara yer verilerek çocuklara yine Atatürk sevgisi ve onun kişiliği ilgili özellikler aktarılmaya çalışılmaktadır.

‘Kaşifler Dizisi’ sayfasında ‘Hindistan’ı Ararken’ (Doğan Kardeş Dergisi, 7 Kasım 1977, s.12-13) adlı bir yazıya yer verilerek bir Fransız kaşif olan Jacques Cartier (1491-1557) ve onun yapmış olduğu keşif seferleri hakkında çocuklara detaylı bilgiler aktarılmaktadır.

‘100000 Yıl Önceki Mağara Adamları’ (Doğan Kardeş Dergisi, 7 Kasım 1977, s.15) adlı yazıda o dönemde yaşayan insanların nasıl mamut avladıkları anlatılarak çocuklara bugüne gelene kadar insanların geçirdiği günleri düşünmeleri hakkında nasihatler verilmektedir.

‘Hava İtfaiyesi Orman Yangınlarını Nasıl Söndürür’ (Doğan Kardeş Dergisi, 7 Kasım 1977, s.17) isimli yazıda görsellerle desteklenerek hava itfaiyesi uçakları ve bu uçakları kullanan pilotlar ve söndürme işlemi hakkında çocuklara bilgiler verilmektedir.

‘Doğan Kardeş’ten Okuyucularına’ köşesinde ‘Türkiye’de ve Kıbrıs’ta Birbiriyle Kardeş Okul Olmak İsteyen İlkokullara Çağrı’ (Doğan Kardeş Dergisi, 14 Kasım 1977, s.2) isimli yazıda dergi okuyucusu olan çocukların bu isteklerini ve okul ihtiyaçlarını çocuklardan mektup yoluyla kendilerine bildirmeleri istenmektedir. Bu yolla çocuklara ‘Yavru Vatan Kıbrıs’ bilinci kardeşlik yoluyla aşılanmak istenmektedir.

‘Bir Yavru Zürafa Nasıl Yürümeye Başlar’ (Doğan Kardeş Dergisi, 14 Kasım 1977, s.3) adlı yazıda Londra Hayvanat Bahçesindeki yavru bir zürafanın yetişkin bir zürafanın yardımıyla nasıl yürümeye başladığı görsellerle birlikte çocuklara aktararak hem hayvan sevgisi hem de yardımlaşma duygusu çocuklara aktarılmaya çalışılmıştır.

‘Erol Evgin’ (Doğan Kardeş Dergisi, 14 Kasım 1977, s.4-5) isimli yazıda “Televizyonun, radyonun müzik programlarında gördüğümüz ve sesini dinlediğimiz Erol Evgin ağabeyimiz aslında bir mimar, yüksek tahsilini yapmış, diploma almış güçlü, yetenekli bir mimar” cümleleriyle başlayarak Erol Evgin’in hayatı ve başarıları hakkında çocuklara bilgiler aktararak çocuklara rol model gösterilmeye çalışılmıştır.

‘Türk Büyükleri Dizisi’ sayfasında ‘Babadan Oğula Bilim Sevgisi’ (Doğan Kardeş Dergisi, 14 Kasım 1977, s.15) adlı yazıda Türk bilgini ve filozofu, hekimi İbn-i Sina’nın yaşamı ve başarılarıyla ilgili çocuklara detaylı bilgiler aktarılmaktadır.

‘Kâşifler Dizisi’ (Doğan Kardeş Dergisi, 14 Kasım 1977, s.12) sayfasında Kuzey Kutbu Kâşifi olan Robert Peary ve yapmış olduğu zorlu yolculuk hakkında çocuklara detaylı bilgiler aktarılmaktadır.

‘Çiçek Aşısını Türkiye’den İngiltere’ye Götüren Kadın’ (Doğan Kardeş Dergisi, 14 Kasım 1977, s.15) isimli yazıda 18.yüzyılda Türkiye’ye elçi olarak gönderilen bir İngiliz diplomatını eşi olan Lady Mary Montagu’nun bu topraklara ve insanına olan sevgisinden bahsederek ilk kez Türkiye’de gördüğü çiçek aşısını nasıl İngiltere’ye götürdüğünden ve bu aşının nasıl uyguladığından bahsedilmektedir.

Büyük Besteciler sayfasında ‘Bardaklarla Müzik Yapan Besteci’ (Doğan Kardeş Dergisi, 14 Kasım 1977, s.18) ismiyle kaleme alınan yazıda Cristoph Willibald Gluck isimli sanatçıdan ve onun müzik tarzından detaylı olarak bahsedilerek çocuklar müziğe yönlendirilmeye çalışılmaktadır.

‘Pele’ (Doğan Kardeş Dergisi, 14 Kasım 1977, s.21) isimli sayfada futbol dünyasında eş benzeri olmayan gerçek bir efsane olarak Brezilyalı futbolcu Pele, hayatı ve çocuk sevgisi anlatılarak çocukların iyi bir rol model aracılığıyla spora özendirilmesi amaçlanmaktadır.

‘İstanbul’u Suya Kavuşturan Dahi Mimar: Koca Sinan’ (Doğan Kardeş Dergisi, 28 Kasım 1977, s.12) isimli yazıda XVI. yüzyılda İstanbul’da nüfusun artmasıyla ortaya çıkan su sıkıntısından ve buna çözüm üreten Mimar Sinan’dan söz edilerek çocuklara hem tarihsel hem de bilimsel unsurlar aktarılmaktadır.

‘Doğadan Görünüşler’ sayfasında ‘Ayı Olmayan Ayı’ (Doğan Kardeş Dergisi, 28 Kasım 1977, s.15) adlı bir yazıya yer verilerek Avustralya kıtasında yaşayan bir canlı olan koalalar hakkında çocuklara bilgiler aktararak çocukların hayvan sevgisi kazanırken coğrafi bilgiler açısından da donanımlı hale gelmeleri amaçlanmıştır.

‘Bir Piyano Kraliçesi’ (Doğan Kardeş Dergisi, 28 Kasım 1977, s.18) adlı yazıda dokuz yaşından seksen yaşına kadar piyano çalan piyano sanatçısı Clara Wiek tanıtılarak çocuklar müziğe yönlendirilmektedir.

1977 yılı genellikle çocukları bilimsel konulara yönlendirmeye çalışan, hayvan sevisini aşıl原因, sanat ve sporla ilgili konulara yer veren, çocukların dergi içerikleriyle ilgili görüşlerini bildirmelerine imkân sağlayan ve çizgi romanlara oldukça geniş yer veren bir tarzda şekillenmiştir.

4. Sonuç

1955-1966 döneminde dergide sunulan çocukluk kavramlaştırması, iyi bir çocuk ve iyi bir vatandaş olma temelindeki biçimlendirme ve belirlemelere maruz kalmıştır. Bu süreç, çocuğun adeta bir yetişkin gibi görüldüğü, sınırları daha kesin belirlenen kalıpların bir tanımlanma süreci olarak görülmektedir. Bir başka deyişle çocuğun kendi bireysel düzeni ve sorumluluğundan, aile içi düzen ve sorumluluğuna, bu düzlemden, okul, mahalle gibi daha kapsamlı ilişkilere ve nihayetinde memleket meselelerine dair düzen ve sorumluluğuna giden bir toplumsallaşma zinciri kurulmuştur. Bu dönemde çocuk, bütünüyle sorumluluklarının farkında olan, neyi nerede nasıl yapacağını bilen, yerine getirilmesi gereken ödev ve sorumluluklarının bilincinde olan bir birey olarak tasarlanmıştır.

1955-1966 arası dönemde Doğan Kardeş dergisi yoluyla, yardıma muhtaç çocuklara 23 Nisan ve diğer bayramlarda gönderilen ve kullanılmayan giysi, oyuncak, eşya, kitap, dergi gibi materyaller paketlenerek gönderilmiştir. Bu durum çocuklarda yardımlaşma duygusunun bir pratik haline gelmesine yardımcı olmuştur. Derginin sayılarında bu tür etkinliklerin, çocukların kendileri tarafından, büyüklerin hatırlatmasına ihtiyaç duymadan düzenlemeleri gerektiği de vurgulanmıştır. Bu dönem, bir önceki dönemde yer verilmeyen siyaset içerikli yazıların, uzayla ve güncel konularla ilgili yazıların, medeniyete, Atatürk ve Cumhuriyetle ilgili yazıların yer almasıyla belirginleşen ve çocuğu; Türk Çocuğu, Atatürk Çocuğu, Cumhuriyet Çocuğu olarak kimliklendiren ‘iyi bir vatandaş’ olma ideali doğrultusunda inşa eden bir dönemdir.

1967’den başlayarak 1978’e kadar geçen süreç derginin geçmiş yıllarından oldukça büyük farklılıkların olduğu bir dönemdir. Bu dönemde çocuğa dair ideal bir Türk çocuğu ya da Cumhuriyet çocuğu gibi kimliklendirmenin güdülmediği, dolayısıyla bir çocuk imajı oluşturma gibi bir amacın da güdülmediği söylenebilir. Aslında bu dönemde ‘çocuk’ bir yerde durdurulmaktadır. Derginin yaşanan toplumsal gerilimler, istikrarsızlıklar, önemli dönüşümler, ortaklık ve bütünlük anlayışından, gruplaşmalardan ve dönemin siyasi çehresinden uzak durduğu görülmektedir. Şunu da belirtmek gerekir ki derginin durmuş olduğu noktanın temelinde

Cumhuriyet çocuğu olma, iyi bir Türk vatandaşı olma, Atatürk çocuğu olma gibi unsurlar vardır. Bu duruş bu temel ilkeler çerçevesinde gerçekleşmiştir.

1967-1978 yıllarında bir çocukluk tasavvuru oluşturma amacının taşındığını söylemek çok zor görünmektedir. Bu dönemde çocuğu inşa etme gibi bir kaygının taşınmadığı, çocukların çizgi roman ve diğer görsel sunumların muhatabı durumunda bırakıldığı söylenebilir.

Genel bir yaklaşımla söz konusu sayılar incelendiğinde, derginin toplumsal yaşamda çocuğun statüsüne büyük önem verdiği görülmektedir. Çocukların yetişkinlerden farklı bir dünyaya sahip bireyler olduğu görüşünü savunan Doğan Kardeş dergisi, hedef kitle olan okuyucusuna toplumsal hiyerarşi içerisinde ayrı bir birey olduğu duygusunu hissettirmektedir.

Çocukları toplumda bir birey olarak gören derginin eksik yönlerini vurgulamakta yararlı olacaktır. Dergi, sayılarında genel olarak kentli çocuğa ve modern yaşama odaklanmakta ve sürekli olarak bu olgunun üzerinde durmaktadır. Dolayısıyla buradan, derginin hedef kitle olarak kırsal kesimde yaşayan çocuğu belirlemediği sonucuna ulaşılabilir. Kentte yaşayan çocuk için kırsal yerleşim yerleri sadece gezmeye gidilecek alanlardır. Bu yaklaşım Osmanlı dönemindeki saray aydınlarının ya da edebiyatçıların köyü dışarıdan görerek, tam olarak tanımadan yaptıkları yorumlara benzer bir durum ortaya çıkarmaktadır. Doğan Kardeş dergisi, modern bir birey ortaya çıkarma amacı gütmektedir ve bu amaç için Batı'yı ve onun eğitim felsefesini, sistemini benimsemiştir. Dergide yabancı kültürel unsurların Türk toplum yapısına ilişkin değerlerden çok daha az yer bulması bir eksiklik olarak değerlendirilebilir.

Derginin yayımdan kaldırılmasından sonra bile Türkiye'de çocuk dergiciliği anlamında yaşanan boşluğun tam olarak doldurulamaması diğer dergilerin yayım politikalarından kaynaklanmaktadır. Özellikle ticari amaçlı yayımlanan bu dergilerde eğitim amacı güdülmeyişi görülmektedir. Genellikle çizgi film ya da sinema kahramanlarının serüvenlerini işleyen günümüz çocuk dergileri eğitimden öte ticari kaygılar taşımaktadırlar.

Doğan Kardeş dergisinin 1960-1977 yılları arasında seçim dönemlerine ait sayılarının ele alındığı bu çalışmayla Türkiye'de nasıl bir çocuk imajı ortaya çıkarılmak istendiği incelenmeye çalışılmıştır. Çalışmanın bu alanda çeşitli araştırmalara ışık tutması umulmaktadır.

KAYNAKÇA

- Alpay, M. (1980). *Güney-Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi 8-9*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul
- Civaroğlu, Ö. (2000). *Çocuk Edebiyatı*, Esin Yayınevi, İstanbul
- Çakmaklı, K. (2010). *Çocuk Yetiştirmek Sanattır*, Yağmur Yayınevi, İstanbul
- Doğan Kardeş Dergisi (1960, 1961, 1965, 1969, 1973, 1977), Yapı ve Kredi Yayınları, İstanbul.
- Elkind, D. (1999). *Çocuk ve Toplum. Gelişim ve Eğitim Üzerine Denemeler*, Çev: Demet Öngen, A.Ü. ÇOKAUM Yay., Ankara
- Gencel, Ş. (1984). *Türkiye'de Dergiler Ansiklopediler (1849-1984)*, Gelişim Yayınları, İstanbul
- Göktürk, G. (2001). *Medyanın Çocuk Eğitimdeki Rolü ve Türkiye Çocuk Dergisi Örneği*, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi
- Güngör, E. (1987). *'Elli Yılın Çocukları'* Çocuk Edebiyatı Yıllığı, Gökyüzü Yayınları, İstanbul
- İnal, K. (2009). *Çocuk ve Demokrasi*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Kağıtçıbaşı, K. (2007). *Kültürel Psikoloji*, Evrim Yayınevi, İstanbul

-
- Oğuzkan, A. F. (1987). “İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri’nde Çocuk Dergileri” Çocuk Edebiyatı Yıllığı, Der: Mustafa Ruhi Şirin, Gökyüzü Yayınları, İstanbul
- Öztürk, H. (1987). İslam Dünyasında Çocuk Dergileri ve Yayıncılık, Çocuk Edebiyatı Yıllığı, Der: Mustafa Ruhi Şirin, Gökyüzü Yayınları, İstanbul
- Söğüt, M. (2003). Sevgili Doğan Kardeş, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul
- Şimşek, H. (2001). “XIX. Yüzyıl Çocuk Dergiciliği ve Eğitsel İşlevleri Üzerine” Milli Eğitim Dergisi
- Tohumcu, A. (2005). “Söyleşi” Kitaplık Dergisi, 79, 80-90
- Topses, G. (1999). “Cumhuriyet Dönemi Eğitiminin Gelişimi” 75 Yılda Eğitim, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul
- Ülkütaşır, M. Ş. (1998). *Atatürk ve Harf Devrimi*, Çocuk Edebiyatı Yıllığı, Gökyüzü Yayınları, İstanbul